ጥቅምት 26/2012 ዓ.ም

የመ.ቁ.167805

ዳኞች፡ እትመት አሰፋ

ኃይሉ ነጋሽ

ፀሐይ መንክር

መላኩ ካሳዬ

እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች፡ የትግራይ ክልል ፍትህ ቢሮ - የቀረበ የለም

ተጠሪዎች፡
1. አቶ ታደሰ ኪዳ ማርያም
2. አቶ ዳንኤል ኃይለ
3. አቶ ኪሮስ ፀጋይ
4. አቶ ብርሃነ ፀጋይ

ቀርበዋል

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

በዚህ መዝገብ ላይ የቀረበው ጉዳይ የአራጣ ወንጀልን የሚመለከት ሲሆን የሰበር አቤቱታው የቀረበው የትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት በሰ/መ/ቁ/100969 ላይ ጥቅምት 02/2011 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠውን ውሳኔ በመቃወም ነው፡፡

ክርክሩ የተጀመረው የአሁን አመልካች በሽረ እንዳስላሴ ወረዳ ፍርድ ቤት በአሁን ተጠሪዎች ላይ የ1996 ዓ.ም የወንጀል ህግ 712(1(ሀ)) ጠቅሶ ባቀረበው የአራጣ ወንጀል ክስ ነው፡፡ የክሱም ጭብጥ የአሁን ተጠሪዎች "ወልደ ገብርኤል አሊጋሁን እና ጓደኞቻቸው ዕጣን ለቀማ ሕብረት ሽርክና ማህበር" ለተባለው ተበዳይ በሽረ እንዳስላሴ ከተማ ውስጥ በተለያዩ ቀናት የተለያየ መጠን ያለውን ገንዘብ በአራጣ በማበደር የአራጣ ወንጀል ፈፅመዋል የሚል ነው፡፡

ጉዳዩ የቀረበለት ፍርድ ቤት ተጠሪዎች ክሱን እንዲከላከሉ አድርጎ የመከላከያ ማስረጃቸውን ከሰማ በኋላ ተጠሪዎች የተከሰሱበትን የአራጣ ወንጀል ያልፈፀሙ ለመሆኑ የዐቃቤ ህግ ማስረጃን በሚያስተባብል መልኩ አስረድተዋል በሚል ከተከሰሱበት ወንጀል በወንጀል ህግ ሥነ ሥርዓት ቁጥር 149(2) መሰረት በነፃ አሰናብቷል፡፡ በዚሁ ውሳኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የሰሜን ምዕራብ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የአመልካችን አቤቱታው በወንጀል ህግ ሥነ ሥረዓት ቁር 195(1) መሰረት ሰርዟል፡፡

ጉዳዩን በሰበር የተመለከተው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ከላይ በተጠቀሰው የመዝገብ ቁጥር እና ቀን በዋለው ችሎት የአራጣ ወንጀል የሚፈፀመው የተበዳይን ችግር፣ የበታችነት፣ ወይም የገንዘብ ችግር፣ ወይም መንፈስ ደካማነት ወይም ልማድ ወይም ችሎታ ማጣትን መሰረት ተደርጎ መሆኑን፣ እነዚህ ተግባራት ሊኖሩ የሚችሉት በተፈጥሮ ሰው ላይ መሆኑን፣ በቀረበለት ጉዳይ ላይ የአራጣ ወንጀል ተፈጽሟል የተባለው በህግ የሰውነት መብት በተሰጠው ማህበር ላይ በመሆኑ በወንጀል ህጉ ስለ አራጣ ወንጀል ከአንቀፅ 712-715 ድረስ የተደነገጉት ለተፈጥሮ ሰው እንጂ በህግ የሰውነት መብት ለተሰጠው አካል ተፈፃሚነት የለውም፣ በፍሬ ነገር ደረጃም በግራ ቀኙ መካከል የአራጣ ብድር ግንኙነት የለም በሚል የመከላከያ ማስረጃ በመረጋገጡ ተጠሪዎች ከክሱ በነፃ

የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክል ግልባጭ
ቀን 28-02-12

መሰናበታቸው ተገቢ ነው በማለት በውጤት ደረጃ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔን በአብላጫ ድምፅ አፅንቷል፡፡

የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚሁ ውሳኔ ላይ ነው፡፡ አመልካች ታህሳስ 15/2011 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ በክልሉ ሰበር ችሎት ትርጉም ላይ ያለውን ቅሬታ በመጥቀስ በዚህ ችሎት እንዲታረምለት ጠይቋል፡፡ ፍሬ ቃሉም በወንጀል ህግ አንቀፅ 712(1(ሀ)) ስር "ማንኛውም ሰው" ተብሎ የተጠቀሰው የተፈጥሮም ሆነ በህግ የሰውነት መብት የተሰጠውን አካል የሚያጠቃልል ሆኖ እያለ የክልሉ ሰበር ችሎት የድንጋጌው ተፈፃሚነት ለተፈጥሮ ሰው ብቻ ነው ብሎ መተርጎሙ አግባብ ባለመሆኑ በህግ የሰውነት መብት ለተሰጣቸው ድርጅቶችም ተፈፃሚነት አለው በሚል ተተርጉሞ ተጠሪዎች በተከሰሱበት ወንጀል ጥፋተኛ ተብለው ሊቀጡ ይገባል የሚል ነው፡፡

የክልሉ ሰበር ችሎት ውሳኔ ከወንጀል ህግ አንቀፅ 23(2) እና 712(1(ሀ)) ጋር ተገናዝቦ ተመርምሮ በዚህ ችሎት ትርጉም እንዲሰጥበት በዚህ ፍርድ ቤት ሰበር አጣሪ ችሎት በመታዘዙ ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጡበት ተደርጎ 1ኛ ተጠሪ ለብቻው፤ ከ2ኛ እስከ 4ኛ ያሉት ተጠሪዎች ደግሞ በጋራ ሰኔ 03/2011 ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅርበዋል፡፡

ተጠሪዎች ያቀረቡት መልስ ዘርዘር ያለ ሲሆን አጠቃላይ ጭብጥ በሁለት ነጥብ ላይ ያተኮረ ነው፡፡ የመጀመሪያው የአራጣ ወንጀልን የሚያቋቁሙት ድንጋጌዎች ስር የተቀመጡት መመዘኛዎች የተፈጥሮ ሰውን ብቻ የሚመለከቱ በመሆናቸው እና የአራጣ ብድር ተሰጥቷል የተባለው ለማህበር በመሆኑ የክልሉ ሰበር ችሎት በአተረጓጎም ረገድ የፈፀመው ስህተት የለም የሚል ነው፡፡ ሁለተኛው በስር ፍርድ ቤቶች በነፃ የተለቀቁት ከተበዳይ ጋር ተራ የብድር ውል ግንኙነት እንጂ የአራጣ ብድር ያልነበረ ለመሆኑ በሰው እና በሰነድ ማስረጃ ተረጋግጦ በመሆኑ ውሳኔው የሚነቀፍ አይደለም የሚል ነው፡፡

አመልካች ሰኔ 14/2011 ዓ.ም በሰጠው የመልስ መልስ ቀደም ሲል ያቀረበውን የቅሬታ ነጥብ የሚያጠናክርበትን ምክንያት በማከል በቀረበው ቅሬታ መሰረት እንዲወሰንለት ጠይቋል፡፡

በግራ ቀኙ የቀረበው ክርክር አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተመለከተውን ሲመስል ችሎቱም ጉዳዩ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምሯል፡፡

በመሰረቱ ተጠሪዎች በተከሰሱበት የወንጀል ህጉ አንቀፅ 712 ስር "ማንም ሰው" ተብሎ የተጠቀሰው የወንጀል ፈፃሚውን ማንነት የሚመለከት እንጂ የተባዳዩን ማንነት የሚገልፅ አይደለም፡፡ ሆኖም ይህ ድንጋጌ ያለበት የወንጀል ህጉ ስድስተኛ መፀሃፍ፣ ምዕራፍ ሶስት፣ ክፍል ሶስት "የጉሊናን ወይም የሰውን ችግር መሰረት በማድረግ የሚፈፀሙ ወንጀሎች" በሚል አርዕስት ስር በመሆኑ ዞሮ ዞሮ የአራጣ ወንጀል የሚፈፀምበት ተበዳይ ሰው መሆኑን መገንዘብ ይቻላል፡፡

በህግ አስተምህር ሰው ማለት የተፈጥሮ ሰው እና በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው የንግድ ማህበር/ድርጅት/ ስለመሆኑ በችሎቱ ግንዛቤ የሚወሰድበት ነው፡፡ በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው ድርጅት በልዩ ዓላማ የመብት እና ግዴታ ባለቤት እንዲሆን የተደረገ ቢሆንም የሚንቀሳቀሰውም ሆነ ስራውን የሚከውነው በተፈጥሮ ሰው አማካኝነት ነው፡፡ ድርጅቱን ለማንቀሳቀስ በህግም ይሁን በውል ስልጣን የተሰጠው የተፈጥሮ ሰው በተሰጠው የስልጣን ክልል ውስጥ ለድርጅቱ ጥቅም እና መብት እስከሰራ ድረስ በተሰራው ስራ ተጠቃሚውም ሆነ ተጎጂው ድርጅቱ ይሆናል፡፡

ይህ በመሆኑም ነው ከድርጅቱ ኃላፊዎች ወይም ሰራተኞች አንዱ ከድርጅቱ ስራ ጋር በተያዘ ሁኔታ የድርጅቱን ጥቅም በህገወጥ መንገድ ለማራመድ በማሰብ ወይም የድርጅቱን ህጋዊ ግዴታ በመጣስ ወይም ድርጅቱን በመሳሪያነት ያለአግባብ በመጠቀም በተለያየ የወንጀል ተሳትፎ ደረጃ ወንጀል አድርገው በተገኙ ጊዜ በእንደራሴዎቹ የተሳትፎ ደረጃ ልክ ድርጅቱ እራሱ ወንጀል

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክለኛ ግልባጭ
ፊርማ ቀን 28-02-1

እንዳደረገ ተቆጥሮ በወንጀል ጥፋተኛ ተብሎ የሚቀጣ ስለመሆኑ በወንጀል ህግ አንቀፅ 23(3) እና 34 ስር የተደነገገው፡፡ እናም በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው ድርጅት የመብት እና ግዴታ ባለቤት በመሆኑ በህግ በግልፅ በተደነገገ ጊዜ በወንጀል ተከስሶ ሊቀጣ እንዲሁም እንደማንኛውም የተፈጥሮ ሰው የወንጀል ድርጊት ተጎጂ ሊሆን ይችላል ማለት ነው፡፡

አሁን በቀረበው ጉዳይ በትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት የተሰጠው ትርጉም የአራጣ ወንጀልን የሚያቋቁሙት ፍሬ ነገሮች በባህሪያቸው የተፈጥሮ ሰውን ብቻ የሚመለከቱ በመሆኑ ድንጋጌው በህግ የሰውነት መብት ለተሰጠው ድርጅት ተፈፃሚነት የለውም የሚል ነው፡፡ በእርግጥ የአራጣ ወንጀል የሚፈፀመው የተበዳዩን ችግርተኝነት፣ የበታችነት፣ ወይም የገንዘብ ችግሩን ወይም መንፈሰ ደካማነቱን ወይም ልምድ ወይም ችሎታ የሌለው መሆኑን መሰረት በማድረግ ስለመሆኑ የወንጀል ህግ አንቀፅ 712(1(ሀ)) ድንጋጌ ያስገነዝባል፡፡ በዚህ አንቀፅ ስር የወንጀሉ ማቋቋሚያ ፍሬ ነገሮች ተብለው የተጠቀሱት በአማራጭ መስፈርትነት የተቀመጡ ሲሆን አንዳንዶቹ በትክክልም የተፈጥሮ ሰውን ብቻ የሚመለከቱ ሲሆን ሌሎቹ ደግሞ እንደ አግባብነታቸው በህግ የሰውነት መብት ለተሰጠው አካልም የሚሰሩ ናቸው፡፡ ለአብነት ያክል "መንፈሰ ደካማነት" እና "የበታችነት" የሚለው የተፈጥሮ ሰውን ብቻ የሚመለከት ሲሆን "ችግርተኝነት ወይም የገንዘብ ችግር" የተባለው ደግሞ ለተፈጥሮም ሆነ በህግ የሰውነት መብት ለተሰጠው አካል ሊፈፀም የሚችል ነው፡፡

እናም የወንጀል ማቋቋሚያ ፍሬ ነገሮቹ በአማራጭነት የተቀመጡ በመሆናቸው እንደ ነገሩ ሁኔታ እና አግባብነት መመዘኛው ለተፈጥሮም ሆነ በህግ የሰውነት መብት ለተሰጠው ድርጅት/ማህበር/ ተግባራዊ ከሚደረግ በቀር ድንጋጌው ተፈፃሚነቱ ለተፈጥሮ ሰው ብቻ ነው የሚባል አይደለም፡፡

በተያዘው ጉዳይ በተጠሪዎች ላይ የቀረበው የወንጀል ክስ በቀረበበት አግባብ ተረጋግጧል አልተረጋገጠም የሚለው ቀጥሎ የሚታይ ሆኖ በድርጊቱ ተበዳይ ተብሎ የተጠቀሰው የንግድ ማህበር እንደራሴዎች በክሱ ውስጥ የተጠቀሰውን ገንዘብ ከተጠሪዎች ሲበደሩ የነበረው ድርጅቱ አጋጥሞት በነበረው ከፍተኛ የገንዘብ ችግር ምክንያት መሆኑን ከክርክሩ አጠቃላይ አመጣጥ መገንዘብ ተችሏል፡፡ የአንድ ድርጅት እንደራሴዎች ድርጅቱ ባጋጠመው የገንዘብ ችግር ምክንያት በአራጣ ገንዘብ ከተበደሩ እና ይህ ለመሆኑ በፍሬ ነገር ደረጃ ማረጋገጥ ከተቻለ የንግድ ድርጅቱ በአራጣ ወንጀል ድርጊት ተበዳይነት የማይጠቀስበት ምክንያት የለም፡፡

በመሆኑም የትግራይ ሰበር ችሎት የወንጀል ህጉን አንቀፅ 712 የተረጎመበት መንገድ የድንጋጌውን አጠቃላይ ይዘት እና መንፈስ ያላገናዘበ መሰረታዊ የህግ አተረጓጎም ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ተገኝቷል፡፡

በሌላ በኩል የወንጀሉን ድርጊት በተመለከተ ማስረጃና ፍሬ ነገርን የመመርመር እና የመመዘን ስልጣን ያላቸው በየደረጃው ያሉ ፍርድ ቤቶች የቀረበላቸውን ማስረጃዎች መርምረውና መዝነው በተጠሪዎች እና በተበዳይ ድርጅት መካከል የነበረው ግንኙነት የተራ ብድር እንጂ የአራጣ ብድር አለመሆኑን ያረጋገጡ ለመሆኑ ከቀረበው የመዝገብ ግልባጭ ለመገንዘብ ተችሏል፡፡ አመልካች ተጠሪዎች በተከሰሱበት ወንጀል ጥፋተኛ ሊባሉ ይገባል ከማለት ባለፈ የስር ፍርድ ቤቶች የአራጣ ወንጀል አልተፈፀመም ለማለት በተጓዙበት መንገድ እና በደረሱበት ድምዳሜ ውስጥ የፈፀሙት መሰረታዊ የህግ ስህተት ምን እንደሆነ ለይቶ ያላመለከተ በመሆኑ ተጠሪዎችን ነፃ በመልቀቅ በተሰጠው ውሳኔ ላይ መሰረታዊ የህግ ስህተት ተፈፅሟል ለማለት አልተቻለም፡፡

ሲጠቃለል ይህንን ጉዳይ በተመለከተ ተከታዩ ውሳኔ ተሰጥቷል፡፡

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ

ፊርማ ቀን 28-02-12

ውሳኔ

1. የትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት በሰ/መ/ቁ/100969 ላይ ጥቅምት 02/2011 ዓ.ም በዋለው ችሎት በወንጀል ህግ አንቀፅ 712(1(ሀ)) ስር የተመለከተው የአራጣ ወንጀል ተፈፃሚነት የተፈጥሮ ሰው በሆነ ተበዳይ ላይ ብቻ ነው በማለት የሰጠው የውሳኔ ክፍል ብቻ ተሽሮ የተቀረው በወንጀል ህግ ሥነ ሥረዓት ቁጥር 195(2) መሰረት ፀንቷል፡፡
2. በወንጀል ህግ አንቀፅ 712 ስር የተመለከተው የአራጣ ወንጀል በህግ የሰውነት መብት በተሰጠው ድርጅት/ማህበር/ ላይ ሊፈፀም ይችላል፡፡

ትዕዛዝ

1. ውሳኔው መሻሻሉን እንዲያውቅ የዚህ ፍርድ ትክክለኛ ግልባጭ ለስር ፍርድ ቤት ይተላለፍ፡፡
2. መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

የ/መ

የሰ/መ/ቁጥር---159275
ቀን- ጥር 28 ቀን 2011 ዓ.ም

የኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕዉቀት በላይ

እንዳሻዉ አዳነ

ኃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡- ሊሕራኒል ተስፋይ በርሀ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ አልማዝ ነጋ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለዉ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ለዚህ ሰበር ክርክር መነሻ የሆነው የአፈጻጸም ጉዳይ ሲሆን የተጀመረው በትግራይ ክልል ሓድነት ክ/ከተማ ደብሪ ቀበሌ ማህበራዊ ፍ/ቤት ነው። ለአፈጻጸም ዉሳኔ መነሻ የሆነዉ ተጠሪ በዋናዉ ጉዳይ በአዲግራት ከተማ 02 ቀበሌ ማህበራዊ ፍ/ቤት ነሐሴ 14 ቀን 2009 ዓ.ም ክርክር ያስነሳዉ የጋራ ቤት ክፍፍልን አስመልክቶ የተሰጠዉ ዉሳኔ እንዲፈጸምላቸዉ አቤቱታ አትርበዉ ጉብረቱ በመቀሌ ከተማ የሚገኝ በመሆኑ ፍርዱን እንዲያስፈጽም የደብሪ ቀበሌ ማህበራዊ ፍ/ቤት የተወከለ ሲሆን አመልካች ለአፈጻጸም አቤቱታዉ በሰጠዉ መልስ ፍቺ ስንፈጽም የመሠረት ሥራ ተጀምሮ የነበረ መሆኑ ስለተረጋገጠ ከመስከረም ወር 2010 ዓ.ም ጀምሮ የቤት ሥራ ማህበሩ ክፍያ ግማሹን ብር 650 በየወሩ እንድከፍል ተደርጎ ክፍሉን ካጠናቀቅን በኋላ እኩል እንድንካፈል ይደረግልን በማለት ተከራክሯል።

ፍርዱን እንዲያስፈጽም የተወከለዉ የደብሪ ቀበሌ ማህበራዊ ፍ/ቤት ጉዳዩን መርምሮ ተጠሪ 3 ልጆችን ይዘዉ በመቀሌ ቤት ተከራይተዉ የሚኖሩና በችግር ላይ ስለሚገኙ የመቀሌ ከተማ ሕንጻ ሹም ገምቶ ያቀረበዉን ግምት ግማሹን ለአመልካች በመክፈል የማህበር ቤቱን እንድታስቀር የአፈጻጸም ዉሳኔ ሰጥቷል። በዚህ ዉሳኔ ቅር ተሰኝተዉ አመልካች ባቀረቡት ይግባኝ መነሻነት ጉዳዩን የተመለከተዉ የከተማዉ ወረዳ ፍ/ቤት ዋናዉ ፍርድ እኩል ይካፈሉ የሚል ሆኖ እያለ ግምት ከፍላ ታስተናግድ [illegible] ዉጪ ነዉ በማለት ሽሮ ለማህበራዊ

Mobile View
Tools

የሰ/መ/ቁጥር 159276
ቀን ጥር 28 ቀን 2011 ዓ.ም

ፍ/ቤት መልሶለታል። ጉዳዩ የተመለሰለት ማሕበራዊ ፍ/ቤት የሚፈጸም ግልጽ ዉሳኔ የለም በማለት መዝገቡን ዘግቶታል። አመልካች በዚህ ትዕዛዝ ቅር ተሰኝቶ ይግባኝ ለከተማዉ ወረዳ ፍ/ቤት ቢያቀርብም ተቀባይነት አላገኘም። በመቀጠል አመልካች ባቀረበዉ የሰበር አቤቱታ መነሻነት ጉዳዩን የተመለከተዉ የትግራይ ክልል ሰበር ሰሚ ችሎት ተጠሪ ልጆችን ይዛ በኪራይ ቤት የምትኖርና የሕጻናት ሕገመንግስታዊ መብት ግምት ዉስጥ በማስገባት ግራ ቀኝ በጋራ የከፈሉትን ብር 53,000 ቤቱን ለመገንባት ከዋለዉ ግማሹን ብር 26,500 ተጠሪ ለአመልካች ከፍለዉ የማህበር ቤቱን እንዲጠቀለሉ ወስኗል። አመልካች የሰበር አቤቱታ ያቀረበዉ ይህን ዉሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነዉ።

የአመልካች ሰበር አቤቱታ ይዘት፡- በዋናዉ ጉዳይ የተሰጠዉ ፍርድ የግራ ቀኞችን ሀብት የሆነዉ 70 ካ.ሜትር ቤት የጋራ መሆኑ ተወስኗል። ፍርድ የሚያስፈጽመዉ ፍ/ቤት ደግሞ እንደ ፍርዱ እንጂ በአፈጻጸም ደረጃ ዋና ዉሳኔ መቀየር እንደማይችል ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 378 መገንዘብ እየተቻለ ከፍርዱ ዉጪ የተሰጠዉ የአፈጻጸም ዉሳኔ ስህተት የተፈጸመበት ነዉ። ፍ/ቤቱ ተጠሪ 3 ህጻናት ይዛዉ በኪራይ ቤት እየኖሩ በችግር እንዳሉ እንደምትገኝ ያስቀመጠዉ በፍሬ ነገር ደረጃ ያልተረጋገጠ ነዉ። ቦታዉ የተሰጠን በማህበር ተደራጅተን በመሆኑ ብር 53,000 ቦታዉን ከመረከባችን በፊት ያዋጣነዉ ሲሆን ቦታዉ ከተረከብን በኋላ የግንባታ ስራ ተሠርቶበታል። በአሁኑ ወቅት ተመሳሳይ ቤት ብር 800,000 እስከ 1,000,000 እየተሸጠ ስለሚገኝ መጀመሪያ ካዋጣነዉ ገንዘብ ግማሹን ብቻ እንድወስድ የተሰጠዉ የአፈጻጸም ዉሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ተሽሮ ቤቱ በግንባታ ደረጃ የሚሸጥ ከሆነ ተሸጦ፤ ለመሸጥ ያልደረሰ ከሆነ ደግሞ ግራ ቀኞችን እኩል እያዋጣን ሰርተን በስምምነት ወይም በጨረታ ተሸጦ እኩል እንድንካፈል የሚል ነዉ።

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ በአፈጻጸም ጉዳይ የተሰጠዉ ዳኝነት በዋናዉ ፍርድ የተሰጠዉን ዉሳኔ መሠረት ያደረገ ነዉ? ወይስ አይደለም? የሚለዉን ለማየት ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ሰሚ ችሎት ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ግራ ቀኙ መልስና የመልስ መልስ በጽሁፍ በማቅረብ ተከራክረዋል።

ተጠሪ ለአቤቱታዉ የሰጡት መልስ ይዘት፡- የፍቺ ሂደቱ ከተጀመረና በመካከላችን ምንም መደጋገፍ በሌለበት ሁኔታ ላይ እያለን ከ8 ወራት በኋላ በታሕሳስ ወር 2009 ዓ.ም ከሥራ ባልደረቦቼ ጋር በማህበር ተደራጅቼ 48,000 ከመሠጠቱ በፊት ብር 5,000 ደግሞ ለመሬት ካሳ በሚል በጠቅላላዉ ብር 53,000 ማስያዝ አለባችሁ ሲባል ገቢ አድርጊያለሁ። የመሠረት ሥራ የተጀመረዉ ትዳራችን ከፈረሰ በኋላ ነዉ። በ15 ዓመት የሚከፈል ብር 240,00 ከደደቢት ማይክሮ ፋይናንስ የተበደርኩት እኔ ብቻዬ በመሆኔ፤ ልጆችንም ብቻዬን እያሳደግኩ የምገኝ በመሆኑ በትዳር እያለን የተከፈለዉ ብር 53,000 ድርሻቸዉን እንዲወስዱ በክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠዉ ዉሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ባለመሆኑ ይጽናልኝ የሚል ነዉ። አመልካች ባቀረቡት የመልስ መልስ የሰበር አቤቱታዉን በሚያጠናክር መልኩ ተከራክረዋል።

የግራ ቀኙ ክርክር በአጭሩ ከላይ የተገለጸዉን የሚመስል ሲሆን እኛም አቤቱታ ከቀረበበት ዉሳኔ እና አግባብነት ካላቸዉ የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዝገቡን መርምረናል።

የሰበር አቤቱታዉ ያስቀርባል ሲባል ከተያዘዉ ጭብጥ አንጻር መርምረን እንደተረዳነዉ ለአፈጻጸሙ መነሻ የሆነዉ በስር ፍ/ቤት በዋናዉ ጉዳይ በአዲግራት ከተማ 02 ቀበሌ ማሕበራዊ ፍ/ቤት ነሐሴ 14 ቀን 2009 ዓ.ም የተሰጠዉ ፍርድ ሲሆን ክርክር ያስነሳዉን ይዞታ አስመልክቶ የፍርዱ የዉሳኔ ክፍል በመቀሌ ከተማ የሚገኝ በዕድያ ራስ አገዝ ህ/ስ/ማህበር በወ/ሮ አልማዝ ነጋ እሸቱ ስም በተራ ቁጥር 15 ተመዝግቦ የሚገኝ ስፋቱ 84 ካ.ሜ የሆነዉ የጋራ ሃብት ስለሆነ በእኩልነት ይካፈሉ የሚል ነዉ። የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጅምር ቤቱን ቦታዉን ጨምሮ ግራ ቀኙ እኩልነትን በሚያረጋግጥ መልኩ ሊከፋፈል እንደሚገባ ቢያምንም በማህበሩ ስም የሚገኝና ለመገመት ያለዉን አስቸጋሪነት በመግለጽ እንዲሁም ተጠሪ 3 ሕጻናትን በመያዝ በኪራይ ቤት የምትኖር መሆኑን ግንዛቤ ዉስጥ በማስገባት ለግንባታ ካዋጡት ብር 53,000 ዉስጥ ግማሹን ብር 26,500 ተጠሪ ለአመልካች በመክፈል ጅምር የማህበር ቤቱን እንድታስቀር ወስኗል። አመልካች አጥብቀዉ የሚከራከሩት በዋናዉ ጉዳይ የተሰጠዉ ፍርድ በአፈጻጸም ወቅት መለ[illegible] በሚል ነዉ። የክልሉ ሰበር ሰሚ

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ

74% 10:21 AM

ሰበር 70 ሜ2

5

የሰ/መ/ቁጥር---159275

ቀን ጥር 28 ቀን 2011 ዓ.ም

ይዞታዉን እንዲያስቀሩ የሰጠዉ የአፈጻጸም ዉሳኔ ፍርዱን ያላገናዘበ ከመሆኑም በላይ የእኩልነት መርህን ስለማያረጋግጥ ፍትሐዊ አይደለም፡፡

ሲጠቃለል የትግራይ ክልል ሰበር ሰሚ ችሎት የጋራ በመሆኑ እኩል ይካፈሉ ተብሎ በዋናዉ ፍርድ የተወሰነዉን የማህበር ጅምር ቤት የገበያ ዋጋ በባለሙያ ተገምቶ እንዲቀርብ በማድረግ፣ አመልካች ከፍቺዉ በኋላ በግል ወጪ አድርጋ የገነባቸዉ ካለ ከማህበሩ በመጠየቅና በማረጋገጥ ከተቀነሰ በኋላ ቀሪዉን ለሁለት በማካፈል የሚገኘዉን ዉጤት ተጠሪ ለአመልካች እንዲከፍሉና ጅምር የማህበር ቤቱን እንዲጠቀልሉ በማድረግ ማስፈጸም እየተቻለና ይኸዉ ሳይሞከር በጋብቻ ወቅት ያዋጡትን ብር 53,000 ግማሽ ብር 26,500 በመክፈል ተጠሪ የማህበሩን ጅምር ቤት እንድትጠቀልል የሰጠዉ የአፈጻጸም ዉሳኔ ዋናዉን ፍርድ፣ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 378 እና ተከታዮችን ድንጋጌዎች ያስገናዘበ በመሆኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ተሻሽሎ ሊወሰን የሚገባዉ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ በመሆኑም የሚከተለዉ ዉሳኔ ተሰጥቷል፡፡

<u>ዉ ሳ ኔ</u>

1. የትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 105265 ግንቦት 15 ቀን 2010 ዓ.ም የተሰጠዉ የአፈጻጸም ዉሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት ተሻሽሏል፡፡
2. ከላይ በፍርድ ሀተታዉ በተገለጸዉ አግባብ በዋናዉ ፍርድ የግራ ቀኙ የጋራ ሀብት ነዉ ተብሎ እኩል እንዲከፋፈሉት የተባለዉን በመቀሌ ከተማ የሚገኝ ጅምር የማህበር ቤት የወቅቱ የገበያ ዋጋ በባለሙያ ተገምቶ እንዲቀርብ ከተደረገ በኋላ አመልካች ከፍቺዉ በኋላ በግል የወጣችዉ ወጪ ካለ ማህበሩን በመጠየቅና በማረጋገጥ ከገበያ ግምቱ ላይ ተቀናሽ በማድረግ ቀሪዉን ለሁለት በማካፈል የሚገኘዉን ዉጤት ተጠሪ ለአመልካች በመክፈል በቅድሚያ የማስተረት መብቷን በመጠበቅ እንዲያስፈጽም ጉዳዩን ለመቀሌ ክ/ከተማ ሓድነት ደብሪ ማህበራዊ ፍ/ቤት መልሰንለታል፡፡ ይጻፍ፡፡
3. የሰበር ክርክሩ ያስከተለዉን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኙ የየራሳቸዉን ይቻሉ፡፡

መዝገቡ ዉሳኔ ያገኘ ስለሆነ ተዘግቷል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ብ/ግ

Mobile View Tools

የሰ/መ/ቁጥር 159407

የካቲት 27 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕዉቀት በላይ

እንዳሻዉ አዳኜ

ኃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡- የፌዴራል ጠቅላይ ዐ/ሕግ ተማስ ብርሃኑ ቀረቡ

ተጠሪ፡- ቢኒያም ደበበ አሸግሬ አልቀረበም

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለዉ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ ወንጀል ሲሆን የተጀመረዉ አመልካች በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በተጠሪ ላይ በመሠረተዉ ክስ መነሻነት ነዉ። የክሱ ይዘት፡- የወንጀል ሕግ አንቀጽ 670 የተመለከተዉን በመተላለፍ ተጠሪ የማይገባዉን ብልጽግና ለማግኘት ወይም ለሌላ ሰዉ ለማስገኘት በማሰብ መጋቢት 22 ቀን 2008 ዓ.ም በግምት ከቀኑ 11:00 ሰዓት ሲሆን በቂርቆስ ክ/ከተማ ወረዳ 05 ቀበሌ 08/09 ክልል ልዩ ቦታዉ ሚካኤል ማደሪያ አካባቢ ወላጅ እናቱ የሆነችዉን የግል ተበዳይ ባዩሽ ጥላሁንን በእጇ ይዛዉ የነበረዉን ቦርሳ ለመቀማት እንዲያመቸዉ የግራ እጇን ጡንቻ በሀይል አጥብቆ ይዞ ሲታገላት ቦርሳዉን መሬት ላይ ስትወረዉረዉ እሷን በሀይል ወደ መሬት ገፍትሮ በመወርወር ቦርሳዉን ከመሬት ላይ አንስቶ በዉስጡ የነበረዉን ብር 1,100 አዉጥቶ በመዉሰድ ሮጦ ያመለጠ በመሆኑ በፈጸመዉ የዉንብድና ወንጀል ተከሷል የሚል ነዉ።

ትክክል ግልባጭ

ቀን

በስር ፍ/ቤት ተጠሪ የእምነት ክህደት ቃል ሲጠየቅ የወንጀል ድርጊቱን አለመፈጸሙን ገልጾ ክዶ ተከራክሯል። የአመልካች ማስረጃዎች ከተሰሙ በኋላ የስር ፍ/ቤት መርምሮ ተጠሪ የተጠቀመዉ የኃይል ድርጊት ከወ/ሕ/አንቀጽ 670 ይልቅ በወ/ሕ/አንቀጽ 713 የተመለከተዉን ይበልጥ የሚያሟላ ነዉ በማለት አንቀጹን በመለወጥ ተጠሪ እንዲከላከል ብይን ሰጥቷል። ተጠሪ የመከላከያ ማስረጃ የለኝም በማለቱ መርምሮ ተጠሪን በወ/ሕ/አንቀጽ 713 ድንጋጌ ስር ጥፋተኛ በማድረግ በ1 ዓመት ከ2 ወር ጽኑ እስራትና በብር 300 የገንዘብ መቀጮ እንዲቀጣ ወስኗል። በዚህ ዉሳኔ ቅር ተሰኝቶ አመልካች ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ቅሬታ ቢያቀርብም ተቀባይነት አላገኘም። አሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበዉ በዚህ ዉሳኔ ባለመስማማት ለማስለወጥ ነዉ።

አመልካች ያቀረበዉ የሰበር አቤቱታ ይዘት፦ የወ/ሕ/አንቀጽ 670 በተመለከተዉ የዉንብድና ወንጀል እና በአንቀጽ 713 ከተመለከተዉ በማስገደድ የመጠቀም ወንጀል መካከል ያለዉ ልዩነት በመጀመሪያዉ ወንጀል አድራጊዉ የሀይል ድርጊት ወይም ከፍ ያለ ዛቻ በመፈጸም የተፈለገዉን ንብረት ራሱ የሚወስድበት ሲሆን በሁለተኛዉ ደግሞ ተበዳዩ ራሱ እንዲሰጠዉ ያደረገ መሆኑ ነዉ። በዉንብድና ወንጀል ድርጊቱን ፈጻሚዉ የሀይል ድርጊት ወይም ከፍ ያለ ዛቻ በመጠቀም ንብረቱን ለመዉሰድ እንዲያመቸዉ ወይም ንብረቱን ሲወስድ ለሚገጥመዉ ተቃዉሞ ለማስቀረት ሲባል የሀይል ድርጊቱን በመፈጸም በራሱ ንብረቱን የወሰደ እንደሆነ ሲሆን በማስገደድ መጠቀም ወንጀል ግን ወንጀል አድራጊዉ በተበዳዩ ላይ የሀይል ድርጊት በመፈጸም ወይም ከፍ ያለ ዛቻ በመፈጸም ተበዳዩ ንብረቱን የሰጠ ከሆነ ነዉ። በወ/ሕ/አንቀጽ 713 ከመንበዴነት ዉጪ በማለት የተጠቀሰዉን ሀሳብ ሙሉ ድርጊቱ ከዉንብድና ወንጀል ለመለየት እንጂ የሀይል ድርጊቱን ለመለየት አይደለም። ስለሆነም የስር ፍ/ቤት በተጠሪ ላይ የቀረበዉን ክስ ድንጋጌ የቀየረበት አግባብ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ዉሳኔዉን በመሻር በተከሰሰበት የሕግ አንቀጽ ስር ጥፋተኛ በማድረግ ቅጣቱ በዚሁ አግባብ እንዲሰላልን የሚል ነዉ።

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ ተጠሪ የግል ተበዳይን ወይም የእናቱን እጅ ጠምዝዞ በመያዝ ቦርሳዋን በመንጠቅ ብር 1,100 መዉሰዱ ተመስክሮ ባለበት ሁኔታ የተከሰሰበት የዉንብድና ወንጀል አንቀጽ 670 ወደ አንቀጽ 713 በመቀየር ጥፋተኛ በማድረግ በዚሁ ስር ቅጣት የተወሰነበትን አግባብነት ከተጠቀሱት ድንጋጌዎች አንጻር ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ተጠሪ ሊገኝ ባለመቻሉ በጋዜጣ ጥሪ ተደርጎለት ባለመቅረቡና መልስ ያልሰጠ በመሆኑ መልስ የ[illegible] ታልፏል።

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

ትክክል ግልባጭ

ቀን

የጉዳዩ አመጣጥና የአመልካች ክርክር በአጭሩ ከላይ የተገለጸዉን የሚመስል ሲሆን የአመልካችን አቤቱታ ከስር ፍ/ቤቶች ዉሳኔ እና አግባብነት ካላቸዉ የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምረናል። አቤቱታዉ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል ከተያዘዉ ጭብጥ አንጻር መርምሯን እንደተረዳነዉ ተጠሪ ወላጅ እናቱ የሆነችዉ የግል ተበዳይ በእጇ ይዛዉ የነበረዉን ቦርሳ ለመቀማት እንዲያመቸዉ በእጁ ጡንቻ በሀይል አጥብቆ ይዞ ሲታገላት ቦርሳዉን መሬት ላይ ስትወረዉረዉ እሷን በሀይል ወደ መሬት ገፍትሮ በመወርወር ቦርሳዉን ከመሬት ላይ አንስቶ በዉስጡ የነበረዉን ብር 1,100 አዉጥቶ በመዉሰድ ሮጦ ያመለጠ መሆኑ በፍሬ ነገር ደረጃ ተረጋግጧል። አመልካች አጥብቆ የሚከራከረዉም ሆነ አቤቱታዉ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘዉ ጭብጥ የስር ፍ/ቤት ተጠሪ የፈጸመዉ ተግባር የሚያቋቁመዉ በወ/ሕ/አንቀጽ 670 የተመለከተዉን የዉንብድና ተግባርን ሳይሆን በወ/ሕ/አንቀጽ 713 የተመለከለተዉን የአስገድዶ የመጠቀም ወንጀልን ነዉ ሲል አንቀጹን ለዉጦ ጥፋተኛ ማለቱ ተገቢ ነዉ ወይስ አይደለም የሚለዉ ነዉ። ይህን ጭብጥ ለመመለስ በቅድሚያ የሁለቱን ድንጋጌዎች ይዘት መመልከትና ማነጻጸሩ ጠቃሚ ነዉ።

የወ/ሕ/አንቀጽ 670 ማንም ሰዉ ተገቢ ያልሆነ ብልጽግና ለራሱ ለማግኘት ወይም ለሌላ ሰዉ ለማስገኘት አስቦ፣ የሌላ ሰዉ ንብረት የሆንዉን ተንቀሳቃሽ ዕቃ ለመዉሰድ እንዲያመቸዉ ወይም በሚወስድበት ጊዜም ሆነ ከወሰደ በኋላ የገጠመዉን ተቃዉሞ ዉጤታማነት ለማስቀረት ሲል ፣ በሌላ ሰዉ ላይ የኃይል ድርጊት ወይም ከባድ የሆነ የማንገላታት ተግባር ወይም ከባድ ዛቻ የፈጸመ ወይም በማናቸዉም ሌላ መንገድ ይህን ሰዉ ለመከላከል እንዳይችል ያደረገዉ ሲሆን የወንበዴነት ወንጀል እንደሚያቋቁምና ከ15 ዓመት በማይበልጥ ጽኑ እስራት እንደሚያስቀጣ ይደነግጋል። በሌላ በኩል በአስገድዶ መጠቀም ወንጀልን በተመለከተ የወ/ሕ/አንቀጽ 713 ማንም ሰዉ የማይገባዉን የንብረት ጥቅም ለማግኘት ወይም ለማስገኘት ሲል ገንዘብን ወይም ዋጋ ያለዉን ነገር ወይም ሰነድ ወይም መብት የሚሰጥ ወይ ዕዳ የሚያስቀረዉን ወይም ማናቸዉንም ይህን የመሰለ ጥቅም ያለበትን ነገር እንዲሰጠዉ ለማድረግ ከወንበዴነት ወንጀል ዉጭ(አንቀጽ 670) የኃይል ወይም ከፍ ያለ የዛቻ ድርጊት በሌላዉ ሰዉ ላይ የፈጸመ ወይም እንዳይከላከል ያደረገ እንደሆነ እጅግ ቢያንስ በሦስት ወር ቀላል እስራት ወይም እንደ ወንጀሉ ከባድነት ከ5 ዓመት በማይበልጥ ጽኑ እስራትና በመቀጮ ይቀጣል የሚል ነዉ።

በሁለቱም ወንጀሎች የሚንቀሳቀስ ንብረት ወይም ጥቅም ያለዉን ነገር ያለግል ተበዳዩ ፍላጎት በኃይል ወይም ከፍ ያለ ዛቻ በማድረስ መዉሰድን የሚመለከቱ ሲሆኑ የሁለቱ

ፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክል ግልባጭ

ወንጀሎች መሠረታዊ ልዩነት ደግሞ በዉንብድና ወንጀል ወንጀለኛዉ ቀጠቃሹን ንብረት የሚወስደዉ በኃይል ተግባሩ ሲሆን በአስገድዶ መጠቀም ወንጀል ደግሞ በተወሰነ ሁኔታም ቢሆን ከሚደርስበት የኃይል ተግባር እንግልት ወይም ዛቻ ይልቅ ወንጀለኛዉ ንብረቱን ቢወስድ ይሻላል በሚል በተወሰነ መልኩ ተበዳዩ የንብረቱን መወሰድ የሚፈቅድበትና ወንጀለኛዉ ላይ የሚወሰነዉ ቅጣትም በአንጻራዊነት ዝቅ የሚልበት ነዉ፡፡ ሌላዉ ልዩነት ደግሞ የኃይል ተግባሩም ዓይነት ሊለያይ ይችላል ይኸዉም በወንብድና የኃይል ተግባሩ የሚቀጥለዉም ሆነ የሚኖረዉ ወንጀለኛዉ ንብረቱን በቁጥጥሩ ስር እስኪያዉልና እስኪወስድ ድረስ ብቻ ሲሆን በአስገድዶ መጠቀም የኃይል ተግባሩ ባህሪ የተለያዩና ቀጣይነት ያለዉ ሊሆን ይችላል፡፡

በተያዘዉ ጉዳይ ተጠሪ የማስገደድ ተግባሩን የፈጸመዉ በእናቱ ላይ ሲሆን እናቱን በእጁ አጥብቆ በመያዝ በእጇ ይዛዉ የነበረዉን ቦርሳ እንድትሰቀዉ ካስደረገ በኋላ በዉስጡ ያለዉን ገንዘብ ወስዶባታል፡፡ ከዚህ መገንዘብ የሚቻለዉ የግል ተበዳይ እየተፈጸመባት ያለዉ የኃይል ተግባር ከሚቀጥል ይልቅ ቦርሳዉ ዉስጥ ያለዉ ገንዘብ ቢወሰድ ይሻላል በሚል ቦርሳዉን አሳልፋ ሰጥታለች ወይም ጥላዋለች፡፡ ይህ ተግባር የሚያሳየዉ የዉንብድና ወንጀልን ሳይሆን አስገድዶ መጠቀምን ነዉ፡፡ በሌላ በኩል ተጠሪ ይህን ተግባር እናቱ ላይ የፈጸመዉ የዉንብድና ተግባር የሚፈጸምበት ሌላ ሰዉ ጠፍቶ ወይም ያለምክንያት ሳይሆን በሁለቱ መካከል ባለዉ የእናትና ልጅ ግንኙነት የመነጨም ቂምር ነዉ፡፡ ምናልባትም ይህ የተጠሪ ባህሪ እናቱን እንደ ~~ገቢ ምንጭ ከመቁጠር የነበረና ቀጠይነት የሚኖረዉ ባህሪ ዓይነት ነዉ፡፡~~ በአንጻሩ በእናት ላይ አስገድዶ የመጠቀም ወንጀል እንጂ የዉንብድና ወንጀል ሊፈጸም አይችልም የሚል ጠቅላላ መደምደሚያ ላይ መድረሱም ተገቢ አይደለም፡፡ ስለሆነም የተጠሪዉ ተግባር እናቱን እያስገደደ ገንዘብ በመቀበል የመጠቀም ባህሪ ያለዉ እንጂ በኃይል እንዲሰጠዉ አድርጎ የወሰደዉን ብር 1,100 በመዉሰድ የሚያቆም ዓይነት ባለመሆኑ ተግባሩ የሚያቋቁመዉ የወ/ሕ/አንቀጽ 713 የተመለከተዉን አስገድዶ የመጠቀም ወንጀልን እንጂ በወ/ሕ/አንቀጽ 670 የተመለከተዉን የዉንብድና ወንጀልን አይደለም፡፡

ሲጠቃለል ተጠሪ እናቱን አጥብቆ በመያዝ በእጇ የያዘችዉን የእጅ ቦርሳ እንድትሰጠዉ ወይም እንድትጥል በማድረግ በዉስጡ ያለዉን ብር 1,100 በመዉሰድ የፈጸመዉ ተግባር የሚያቋቁመዉ በወ/ሕ/አንቀጽ 670 ከተመለከተዉ የዉንብድና ወንጀል ይልቅ በወ/ሕ/አንቀጽ 713 የተመለከተዉን አስገድዶ የመጠቀም ወንጀል ነዉ በማለት አንቀጹን ለዉጦ ተጠሪን ጥፋተኛ በማድረግ በአንድ ዓመት ከሁለት ወር ጽኑ እስራትና በብር 300 የገንዘብ መቀጮ

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክለኛ ግልባጭ
ፊርማ [signature] ቀን [handwritten date]

ትክክለኛ ግልባጭ

ፊርማ [illegible] ቀን [illegible]

አንዲቀጣ በስር ፍ/ቤት የተሰጠዉ ዉሳኔ የሚነቀፍበት የሕግ አግባብ ባለመኖሩ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል ለማለት አልተቻለም። በመሆኑም ተከታዩ ተወስኗል።

ዉሳኔ

1. በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 178138 ታሕሳስ 12 ቀን 2010 ዓ.ም እና ታሕሳስ 20 ቀን 2010 ዓ.ም ተሰጥቶ፣ በፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 154251 መጋቢት 26 ቀን 2010 ዓ.ም በተሰጠ ዉሳኔ የጸናዉ ዉሳኔ በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 195(2/ለ) መሠረት ጸንቷል።
2. መዝገቡ ዉሳኔ ያገኘ ስለሆነ ተዘግቷል። ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ም/ቁ

ፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክለኛ ግልባጭ
ቀን [illegible]

ፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት

****
****

የሰ/መ/ቁ. 170027
ህዳር 25 ቀን 2012 ዓ.ም.

ዳኞች፡- እትመት አሰፋ
ጸሎሰ አንሺሶ
ፀሐይ መንክር
መላኩ ካሣዬ
እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች፡- ወ/ሮ ሮማን ገ/ማርያም - ከጠ/ደብረፅዮን ፍሰሐ ጋር ቀረበ

ተጠሪ፡- የት/ክ/ፍ/ቤ/ር ዐቃቤ ሕግ - ወልዳይ አረጋዊ (ዐ/ሕግ) ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ይህ የሰበር መዝገብ ተከፍቶ ሊቀርብ የቻለው ተጠሪ በአመልካች እና ሌሎች 6 ሰዎች ላይ ባቀረበው የወንጀል ክስ በስር ፍ/ቤቶች የተሰጠው ቅጣትና ፍርድ መሠረታዊ የህግ ስህተት የፈፀመበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ ሲሉ አመልካች አቤቱታ በማቅረባቸው መነሻነት ነው።

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ ላየው የትግራይ ክልል አደዋ ከፍተኛ ፍ/ቤት በዐቃቤ ሕግ ተርቦ የነበረው ክስ በአጭሩ የወ/ሕ/አ/32/1/ሀ/33 እና የፀረሙስና አዋጅ ቁጥር 881/07 አንቀጽ 23/2 ስር የተደነገገውን ተከሣሾች ተላልፈው በስር 1ኛ እና 2ኛ ተከሣሽ የሆኑት የማህበራዊ ፍ/ቤት ዳኛ ሆነው ሲሰሩ የአሁን አመልካችን ለመጥቀም አስበው የግል ተበዳይ ወ/ሮ አበባ ፍስሃጽዮንን ለመጉዳት በማሰብ በ28/5/2009 ዓ.ም. የአሁን አመልካች ከአቶ አባዲ ተወልደመድህን ጋር ከ1963 እስከ ጥቅምት ቀን 2009 ዓ.ም. ድረስ በትዳር አብረው ኖረዋል ብለው የችሎቱ 3ኛ ዳኛ ባልተሰየሙበት እና በሌሉበት ሀሰተኛ ውሣኔ በማውጣታቸው/ የስር 3ኛ ተከሣሽ የአሁን አመልካች ደግሞ ከሟች ጋር በ1984 ዓ.ም. ተፋተው እያለ በ16/8/2008 ዓ.ም. 3ኛ ዳኛ በማህበራዊ ፍ/ቤት በተሰየሙበት ትዳር የለኝም ብለው አስመስክረው ብድር ወስደው እያለ ከ1963-2009 ጋብቻ የነበራቸው መሆኑን የሚያሳይ ሀሰተኛ ማስረጃ መስጠታቸው እና ይህንን ሰነድ ፍ/ቤት አቅርበው በመጠቀማቸው፣ 4ኛ ተከሣሽ በ1984 ዓ.ም. ጋብቻ ሲፈርስ ሽማግሌ የነበሩ እና ውሣኔዎችን ያሳለፉ ሆነው እያለ፣ 5ኛ ተከሣሽ የ3ኛ ተከሣሽ ንስሀ አባት ሆነው እያለ አመልካችን ብቻቸውን እንዳቆረቧቸው ትዳር የሌለው ሰው በቤ/ክርስቲያን ደንብ ፍቃ እደሚያስከፍሏቸው ከሟች ጋር ትዳር እንደሌላቸው እያወቁ፣ 6ኛ እና 7ኛ ተከሣሾች ደግሞ አመልካች ትዳር እንደሌላቸው እያወቁ ከ4-7ኛ የተጠቀሱት ሀሰተኛ ሰነድ እንዲፈጠር በመተባበራቸው ሁሉም ተከሣሾች በሀሰተኛ ሰነድ መፍጠር እና መጠቀም ወንጀል ክስ አቅርቦባቸዋል።

ፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክለኛ ግልባጭ
ፊርማ ቀን

ፌደራል ጠቅላይ

0.29K/s 36% 5:33 PM

ከ1-4ኛ የተሰረዘሩት የክስ መቃወሚያ ሲያቀርቡ ጉዳዩ ገላጭ በመሆኑ በፀረ-ሙስና አዋጅ ልንከሰስ አይገባም፣ ፍ/ቤቱም ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የለውም፣ጉዳዩ በፍ/ብሔር እንጂ በወንጀል አያስጠይቀም የሚሉ መቃወሚያዎችን አንስተው የነበረ ሲሆን ፍ/ቤቱ መቃወሚያውን ውድቅ አድርጐ ጉዳዩን ተመልክቶ እምነት ክህደት ተጠይቀው ድርጊቱን አልፈፀምንም በማለታቸው ዐቃቤ ሕግ ምስክሮችን ማሰማቱን ፍ/ቤቱም 1ኛ እና 2ኛ ተከሣሾች ወንጀል መፈፀማቸውን አላረጋገጥኩም ብሎ በብይን ነፃ ከወጣ በኋላ ቀሪዎችን ግን የአሁን አመልካችን በወ/ሕ/አ/452/2 ፣ ሌሎችን ግን በወ/ሕ/አ/453/2 ስር በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ/ 113/2 መሠረት የህግ ድንጋጌውን በመቀየር እንዲከላከሉ ብይን በመስጠቱ ተከሣሾች የመከላከያ ምስክሮችን አቅርበው ተሰምተዋል።

ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ማስረጃ መርምሮ የስር3ኛተከሣሽ እና ከ4-7ኛ የተጠቀሱት ተከሣሾች እንዲከላከሉ የተባሉበትን ድንጋጌ እና የዐቃቤ ሕግን ማስረጃ ያልተከላከሉ በመሆኑ ፍ/ቤቱ በቀየረው ድንጋጌ ስር ጥፋተኞች ናቸው ብሎ የጥፋተኝነት ውሣኔ ከሰጠ በኋላ 3ኛ ተከሣሽ የአሁን ተጠሪን በ1 ዓመት ከ2 ወር ፅኑ እስራት፣ ከ4-7ኛ የተዘረዘሩ ተከሣሾችን እያንዳንዳቸው በ1 ዓመት ከ4 ወር ፅኑ እስራት እንዲቀጡ ከወሰነ በኋላ የ4ኛ ተከሣሽን ቅጣት ብቻ በ2 ዓመት ገደብ ገድቦ የ1000.00 ብር ቅጣትና እንዲጠሩ በማድረግ እንዲለቀቁ ወስኗል።

አመልካች እና ሌሎች ተከሣሾችም ይግባኝ ብለው ለክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሲያቀርቡ በአብላጫ ድምጽ ይግባኛቸው አያስቀርብም ብሎ ሳያቀርብ የቀረ ሲሆን፣ ለክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ በማቅረባቸው ሰበር ሰሚ ችሎቱ ግራ ቀኙን አስቀርቦ እና ጉዳዩን መርምሮ በጥፋተኝነት ላይ የተሰጠው ውሣኔም ሆነ የቅጣት ውሣኔው የተፈፀመበት መሠረታዊ የህግ ስህተት የሌለ መሆኑን ከወሰነ በኋላ ነገር ግን ሁሉም ተከሣሾች የቀራቸውን የእስራት ጊዜ በውጭ ሆነው እንዲፈጽሙ በሚል በገደብ ገድቦ እና ቅጣትና እንዲጠሩ አድርጐ መዝገቡን ዘግቷል።

አመልካች በስር ፍ/ቤቶች ውሣኔ ላይ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመ በመሆኑ በሰበር ታይቶ እንዲታረምላቸው ጥር 20 ቀን 2011 ዓ.ም. በጠበቃቸው አማካይነት የተዘጋጀ 4 ገጽ የሰበር አቤቱታ አቅርበዋል። ይዘቱም በአጭሩ፦ በአመልካች ላይ የቀረበው ክስ ፍ/ብሄራዊ እንጂ ወንጀል አይደለም፣ ለቀረበባቸው ክስ መያዝ የነበረበት ጭብጥ አመልካች እና አቶ አባዲ ተወልደመድህን ትዳር ነበራቸው አልነበራቸውም የሚል በመሆኑ በፍ/ብሄር መታየት የነበረበት እና በፍ/ብሄር የተወሰነ ሆኖ እያለ በወንጀል መክሰሳቸው ስህተት ነው፣ በወ/ሕ/አ/542/2 ስር ጥፋተኛ ሲባሉ በፍሬ ነገር ደረጃ ሊገለጽ የሚገባው ነገር በትክክል ያልተገለፀ በመሆኑ በስር ፍ/ቤቶች የተፈፀመው የህግ ስህተት ሊታረም ይገባል በማለት ሰፊ አቤቱታ አቅርበዋል።

አቤቱታው በአጣሪው ተመርምሮ ከሟች አባዲ ተ/መድህን ጋር የነበረው ትዳር ፈርሶ እያለ ከማ/ፍ/ቤት ባለትዳር ነኝ ብላ የሀሰት ማስረጃ ወስዳ ተጠቅማለች በሚል በወ/ሕ/አ/452/2/ ጥፋተኛ ተብላ በስር ፍ/ቤት የመወሰኑን አግባብነት ከወ/ሕ/አ/23/2/ እና 452/3/ አንፃር ግራ ቀኙ በተገኙበት ለማጣራት ተጠሪን ያስቀርባል በሚል ጭብጥ በአጣሪው በመያዙ መዝገቡ ለችሎቱ ሊቀርብ ችሏል።

አቤቱታ ከማስቀረቢያ ነጥቡ ጋር የክልሉ ዐቃቤ ሕግ ተልኮለት በ09/7/2011 ዓ.ም. የተጻፈ ገጽ መልስ ያቀረበ ሲሆን ይዘቱም በአጭሩ ከማስቀረቢያ ነጥቡ አንፃር አመልካች ከሟች ጋ

ፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክለኛ ግልባጭ

ትዳር ሳይኖራት ትዳር አለኝ ብላ በቃለመሀላ ለማህበራዊ ፍ/ቤት ስታቀርብ ትዳር አለኝ የሚለው ቃል ሃቀኝነት ያለው መሆኑ እሷ እስከምታውቀው ድረስ በቅን ልቦና ማረጋገጥ እያለባት ከዚህ በተቃራኒ ከሟች አቶ አባዲ ተወልደመድህን ጋር ትዳር እንደሌላት እያወቀች ማህበራዊ ፍ/ቤቱ የሚያረጋግጠውን ፍሬ ነገር ሃቀኝነት ሀሰተኛ ክርክር ለማቅረብ በማሰብ ከ4ኛ-7ኛ የተከሰሱትን ተከሣሾች ከሟች ፍቺ ፈጽመው እያለ ጋር እስከ አለተሞቱቸው በትዳር እንደቆዩ አድርገው በሃሰት እንዲመሰክር አድርጋ ሃሰተኛ ማስረጃ በማግኘቷ ከላይ በተጠቀሰው ድንጋጌ ጥፋተኛ ተብላ መቀጣቷ ተገቢ እንጂ ስህተት ሊባል አይገባውም በማለት የስር ፍ/ቤት ውሣኔ እንዲፀና እና የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ቅጣቱን መገደቡ አግባብ አይደለም በማለት ተቃውሞ ለዚሁ ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/ 170769 አቤቱታ መቅረቡን ጠቅሶ መልስ አቅርቧል።

አመልካችም ሚያዝያ 09 ቀን 2011 ዓ.ም. በተፃፈ የቀደመ አቤቱታዋን በማጠናከር ፍርድና ቅጣቱ ሊሻር ይገባል በማለት የመልስ መልሷን አቅርባ የግራ ቀኙ የፅሁፍ ልውውጥ በዚህ ተጠናቋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተመለከተውን ሲመስል እኛም የቀረበውን አቤቱታ መልስ እና የመልስ መልስ ከስር ፍ/ቤቶች ውሣኔ እና አጠቃላይ ያስቀርባል ከተባለበት ጭብጥ አንፃር ከጉዳዩ ጋር አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምረናል።

እንደመረመርነውም በአመልካች እና በሰበር በአመልካችነት ያልቀረቡ ሌሎች 6 ሰዎች ጋር ክስ ሊቀርብባት የቻለው ከሟች አቶ አባዲ ተወልደመድህን ጋር ጋብቻዋ በ1984 ዓ.ም. ፈርሶ እያለ ሟች እስከሞቱበት 2009 ዓ.ም. ድረስ ጋብቻው ፀንቶ እንዳለ ቃለ መሀላ በመፈረም ለማህበራዊ ፍ/ቤት ያቀረበች እና ምስክሮቹም ጋብቻው መፍረሱን እያወቁ ጋብቻው እስከ ሟች እስሞቱበት ጊዜ ድረስ ፀንቶ የቆየ መሆኑን በመመስከር ሀሰተኛ ሰነድ እንዲፈጠር አድርገዋል በማለት የማህበራዊ ፍ/ቤት ዳኞችን ጨምሮ ክስ የቀረበባት መሆኑን ተረድተናል።

ጉዳዩ በመጀመሪያ ደረጃ የቀረበለት የስር ፍ/ቤትም ዐቃቤ ሕግ በተከሣሾች ላይ ጠቅሶ ያቀረበ ድንጋጌ በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 113/2 በመቀየር የአሁን አመልካች በወ/ሕ/አ/452/2 እንድትከላከል ብይን የሰጠ እና መከላከያ ብታቀርብም አልተከላከለችም ሲል ጥፋተኛ ብ ቅጣት ወስኗል።

በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት ሊታይ የሚገባው ጭብጥ የአመልካች ድርጊት የወ/ሕ/አ/45 ያቋቁማል አያቋቁምም የሚለው ነጥብ ነው።

አመልካች ለማህበራዊ ፍ/ቤት በቃል አቤቱታ አቅርባ ከአቶ አብዲ ተወልደመድህን ጋር ከ19 ዓ.ም. እስከ ሞቱበት ጊዜ 2009 ዓ.ም. ድረስ በትዳር የኖረች መሆኑን ማስመስከሯ ከማህበራዊ ፍ/ቤቱም ማስረጃውን የወሰደች መሆኑ፣ እንዲሁም ከሟች አቶ አብዲ ወ/መ ጋር ግን በ1984 ዓ.ም. ፍቺ የፈፀመች መሆኑ እንዲሁም ከማ/ፍ/ቤቱ የወሰደችውን ማ ለከፍተኛ ፍ/ቤት ማቅረቧ ፍሬ ጉዳይን አጣርተው ማስረጃን መዝነው የመወሰን ሥ ባላቸው የስር ፍ/ቤቶች ተረጋግጧል።

አመልካች ከሟች ጋር ቀደም ብላ ተፋታ እያለች ትዳሩ ቀጥሎ እንዳለ በመ ሳል ቃለ አቅርባ በምስክሮች አስመስክራ ማስረጃውን ከማ/ፍ/ቤት የወሰደችው መፍ

ፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

እያወቀች ሀሰተኛ ቃል በመስጠት እና የቃለመሀላ አቤቱታ ለፍ/ቤቱ በመስጠት በመሆኑ የወ/ሕ/አ/452/2/ ስር የተገለፀውን የወንጀል ድንጋጌን የሚያቋቁም ነው፡፡

በመሆኑም የስር ከፍተኛ ፍ/ቤት አመልካች ልትከላከል ብሎ መከላከል ባለመቻሏ ከላይ በተጠቀሰው ድንጋጌ ስር ጥፋተኛ ናት ሲል የጥፋተኝነት ውሣኔ መስጠቱ የሚነቀፍ እና መሠረታዊ የህግ ስህተትም ያልተፈፀመበት በመሆኑ የበላይ ፍ/ቤቶችም የጥፋተኝነት ውሣኔውን እና ቅጣቱን ማጽናታቸው እና የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎትም በአብላጫ ድምጽ ጥፋተኝነቱን አጽንቶ ቅጣቱን መንደቡ ተገቢ ሆኖ በመገኘቱ የቀረበውን አቤቱታ ፍ/ቤቱ አልተቀበለውም፡፡ በመሆኑም ተከታዩን ውሣኔ ወስነናል፡፡

ውሣኔ

1. የትግ/ክ/ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/ 106413 ህዳር 18 ቀን 2011 ዓ.ም. በዋለው ችሎት በአብላጫ ድምጽ የሰጠው ፍርድ፣ ውሣኔ እና ትዕዛዝ በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ/ 191/1 መሠረት ፀንቷል፡፡
2. የውሣኔው ትክክል ግልባጭ ለስር ፍ/ቤት ይድረስ ብለናል፡፡

መዝገቡ ውሣኔ ስላገኘ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሳ/ፀ

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክል ግልባጭ
ፊርማ ቀን 06/04/12

የኢትዮጵያ ፌደራላዊ
ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
ፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

የሰ/መ/ቁ 179416

ሰኔ 23 ቀን 2012 ዓ.ም

ዳኞች፡- እትመት አሠፋ

ፀሐይ መንክር

ኑሪዲን ከድር

መላኩ ካሣዬ

እስቴበል አንዱዓለም

አመልካች ፡- ሀለታ ንጉሴ አብርሃ

ተጠሪ ፡- የትግራይ ክልል ፍትሕ ቢሮ

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ ነው። በመሆኑም መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

የሰበር አቤቱታው ሊቀርብ የቻለው አመልካች ሰኔ 07 ቀን 2011 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ በትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የቃፍታ ሁመራ ወረዳ ፍ/ቤት በመ.ቁ 1800/11 በቀን 16/07/2011 ዓ.ም አመልካች በሕግ እንደሚፈለግ አውቆ ሆን ብሎ ሲደበቅ የነበረ እና ሕግን በተከተለ የመጥሪያ ስነ ስርዓት መጥሪያ የተላከለት መሆኑ ስለተረጋገጠ ጉዳዩ ዳግም እንዲታይለት ያቀረበው አቤቱታ ተገቢ አይደለም ሲል የሰጠው ውሳኔ፣ ይህንኑ ውሳኔ በማጽናት የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 115243 ሚያዝያ 28 ቀን 2011 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ መሠረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት አቤቱታ በማቅረባቸው ነው።

ጉዳዩ በሌለሁበት ታይቶ የተሰጠ ውሳኔ ይነሳልኝ በሚል የቀረበን አቤቱታ የሚመለከት ነው። አመልካች በስር ፍ/ቤት ባቀረቡት አቤቱታ በቃፍታ ሁመራ ቀበሌ ዓዲሹሁ ነዋሪና ባለትዳር እና ገበሬ መሆናቸውን፣ ወንጀል ፈጽመዋል ተብለው ወደ ሕግ አካል ቀርበው የማያውቁ መሆኑን፣ የመጥሪያ ትዕዛዝ ሳይሰጣቸው በስርቆት ወንጀል የአራት ዓመት ፍርደኛ ነህ ተብለው በቀን 25/06/20011 ዓ.ም ከመኖሪያ ቤታቸው በፖሊስ የተያዙ መሆኑን በመግለጽ ከሕግ ውጪ በሌለሁበት ታይቶ የተሰጠው ውሳኔ ተነስቶ ጉዳያቸው ባሉበት እንዲታይ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው።

ተጠሪ በሰጠው መልስ አመልካች የተከሰሱበት የወንጀል ሕግ አንቀጽ 669/3/ለ ድንጋጌ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 162 መሠረት በሌሉበት መታየት የሚችል መሆኑን፣ በፖሊስ መጥሪያ እንዲቀርቡ ታዞ ሊቀርቡ ያልቻሉ መሆኑን፣ በአድራሻቸው እንደሌሉ የሚገልጽ ማስረጃ አመልካች ከሚገኙበት

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክል ግልባጭ

... ሰሚ ችሎቶች ስላልቀረበ ጉዳዩ በሌለበት ታይቷል፤ አመልካች በአድራሻው የነበረ መሆኑን በማስረጃ አላረጋገጡም፤ አመልካች በሌለበት ጉዳዩ ታይቶ የተሰጠው ውሳኔ የመጥሪያ አሰጣጥ ስርዓትን የተከተለ በመሆኑ የስር ፍ/ቤቶች የአመልካችን አቤቱታ ውድቅ በማድረግ የሰጡት ውሳኔ ሊጸና ይገባል የሚል ነው፡፡ አመልካችም የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልስ ሰጥተዋል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው፡፡ ይህ ችሎትም በሰበር አጣሪ ችሎት ለተያዘው ጭብጥ ምላሽ ከመስጠቱ በፊት ከመነሻውም ቢሆን አመልካች የተከሰሱበት የወንጀል ሕግ አንቀጽ 669/3/ለ በሌሉበት የሚታይ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን እንደሚከተለው መርምሯል፡፡

በመሠረቱ የተከሰሱ ሰዎች በሕግ ከተጠበቁላቸው መብቶች መካከል አንዱ የተከሰሱበት ጉዳይ በፍርድ ቤት ሲታይ በችሎት ተገኝቶ የቀረበባቸውን ማስረጃ የመመልከት፣ የቀረበባቸው ምስክሮችን የመጠየቅ፣ ለመከላከል የሚያስችላቸውን ማስረጃ የማቅረብ ወይም የማስቀረብ እንዲሁም ምስክሮቹ ቃላቸው እንዲሰሙላቸው የመጠየቅ መብት ነዉ፡፡ ኢትዮጵያ የተቀበለችው ዓለም አቀፍ የሲቪል እና የፖለቲካ መብቶች ስምምነት አንቀጽ 14 ድንጋጌም የተከሰሱ ሰዎች ፍትህ የማግኘት እና በገለልተኛ ፍ/ቤት የመዳኘት እና በአካል ተገኝቶ የመከራከር መብት እንዳላቸው ይደነግጋል፡፡

ከላይ የተመለከቱት ድንጋጌዎች እንደተጠበቁ ሆነው በልዩ ሁኔታ በግልጽ በሕግ ከተመለከቱትና ከተፈቀዱት በስተቀር በመርህ ደረጃ የወንጀል ክስ የሚታየዉም ሆነ ክርክር ተደርጎ ዉሳኔ የሚሰጠዉ ተከሳሽ በችሎት በተገኘበት ነዉ፡፡ በልዩ ሁኔታ ሕግ ፈቅዶ ጉዳዩ ተከሳሽ በሌለበት የሚታየዉም ከአሥራ ሁለት ዓመት በማያንስ ጽኑ እሥራት የሚያስቀጡ ወይም በመንግስት ኢኮኖሚ ላይ የሚፈጸሙ ወንጀሎች ሆነዉ በጽኑ እስራት ወይም ከብር 5,000 በላይ የሚያስቀጡ ከባድ ወንጀሎችን የሚመለከቱ ወንጀሎችን ብቻ ስለመሆኑ ከወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 162(2) ድንጋጌ ይዘት መገንዘብ ይቻላል፡፡ ሕጉ እነዚህን ወንጀሎች አስመልክቶ በልዩ ሁኔታ ተከሳሽ በሌለበት እንዲታዩ የፈቀደበትና አብዛኛዎችን ወንጀሎች ተከሳሽ እስካልተገኘ ድረስ ወይም በአግባቡ መጥሪያ ደርሶት በችሎት ቀርቦ የመከራከር መብቱን እስካልተወ ድረስ ጉዳዩ እንዳይታይ የደነገገበት ዓላማ በአንድ በኩል ተከሳሽ ከባድ ወንጀል ፈጽሞ ከፍትሕ በመሠወሩ የወንጀሉ ተጎጂዎችን ፍትሕ የማግኘት መብት ለማረጋገጥ ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ ሕጉ ለይቶ ባስቀመጣቸው ከባድ ወንጀሎች ውጪ ባሉት ጉዳዮች የተከሳሽ በችሎት ተገኝቶ የመከራከር መብት ከሚጣስ ይልቅ ተከሳሽ እስኪገኝ ድረስ የፍርድ ሂደቱ እንዳይካሄድ ስለመሆኑ ከላይ በዝርዝር ከተደነገጉት ድንጋጌዎች ይዘት መገንዘብ ይቻላል፡፡

በያዝነው ጉዳይ አመልካች የተከሰሱበት የወንጀል ሕግ አንቀጽ 669/3/ለ ድንጋጌ ከአንድ ዓመት በማያንስ ቀላል እሥራት ወይም ከአሥራ አምስት ዓመት የማይበልጥ ጽኑ እሥራት የሚያስቀጣ ነው፡፡ ይህ ድንጋጌ አማራጭ ቅጣቶችን የያዘ ሲሆን በዚህ ድንጋጌ መሠረት ክስ የቀረበበት ተከሳሽ አንድም በቀላል

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

እሥራት ስለያም በአማራጭ ከተቀመጠው የጽኑ እሥራት ቅጣት ከ12 ዓመት በታች ወይም ከአሥራ ሁለት ዓመት በላይ በሆነ ጽኑ እሥራት ሊቀጣ እንደሚችል እንገነዘባለን። በመሆኑም በዚህ ድንጋጌ መሠረት የተከሰሰ ተከሳሽ አስመልክቶ ተመራጭ የሚሆነው የፍርድ ሂደት የወንጀሉ ተጎጂዎችን ፍትሕ የማግኘት መብት ለማረጋገጥ ሲባል ከአሥራ ሁለት ዓመት በላይ በሆነ ጽኑ እሥራት ሊቀጣ እንደሚችል ከወዲሁ ግምት በመውሰድ ጉዳዩን በሌለበት ማየት ነው? ወይስ የተከሳሽ በችሎት ተገኝቶ የመከራከር መብት ከሚጣስ ይልቅ ተከሳሽ እስኪገኝ ድረስ የፍርድ ሂደቱ እንዳይካሄድ ማድረግ? የሚለው በጥንቃቄ ታይቶ ምላሽ ሊሰጠው ይገባል።

በአካል ፍ/ቤት ተገኝቶ የመከራከር መብት ለተከሰሱ ሰዎች በሕገመንግስቱ አንቀጽ 20/4 እና ኢትዮጲያ በተቀበለችው ዓለም ዓቀፍ የሲቪል እና የፖለቲካ መብቶች ስምምነት አንቀጽ 14 ላይ የተጠበቀላቸው መሠረታዊ መብት በመሆኑ፤ አመልካች የተከሰሱበት የወንጀል ሕግ አንቀጽ 669/3/ለ ከባድ የስርቆት ወንጀል ሕግ አውጪው ሊያሳካው ያሰበው ልዩ ዓላማ ኖሮት ለብቻው የሕግ ማዕቀፍ የወጣለት ሳይሆን በመደበኛው የወንጀል ሕግ የተደነገገ በመሆኑ፤ ይህ ድንጋጌም አማራጭ ቅጣቶችን የያዘ በመሆኑ፤ በዚህ ድንጋጌ መሠረት አመልካች ጥፋተኛ ቢባሉ በቀላል እሥራት፤ ከ12 ዓመት በታች በሆነ ጽኑ እሥራት ወይም ከአሥራ ሁለት ዓመት በላይ በሆነ ጽኑ እሥራት ሊቀጡ የሚችሉ በመሆኑ ተመራጭ የሚሆነው የፍርድ ሂደት አመልካች በድንጋጌው የተቀመጠው ከፍተኛ ቅጣት ሊቀጡ ይችላሉ ብሎ ከወዲሁ በማሰብ ጉዳዩን በሌሉበት እንዲታይ ማድረግ ሳይሆን የተከሳሽ በችሎት ተገኝቶ የመከራከር መብት ከሚጣስ ይልቅ ተከሳሽ እስኪገኝ ድረስ የፍርድ ሂደቱ እንዳይካሄድ ማድረግ ነው። በመሆኑም አመልካች የተከሰሱበት የወንጀል ሕግ አንቀጽ 669/3/ለ ተከሳሹ በሌለበት ሊታይ የሚችል አይደለም። የስር ፍ/ቤት ጉዳዩን በዚህ አግባብ በማየት አመልካች የተከሰሱበት የሕግ ድንጋጌ በሌሉበት የሚታይ አይደለም በማለት አመልካች እስኪገኙ ድረስ የፍርድ ሒደቱ እንዳይካሄድ ማድረግ ሲገባው አመልካች የተከሰሱበት ድንጋጌ በሌሉበት የሚታይ እንደሆነ ግምት በመውሰድ የሰጠው የጥፋተኝነትም ሆነ የቅጣት ውሳኔ እና አመልካች ጉዳያቸው ባሉበት ያቀረቡትን አቤቱታ ውድቅ በማድረግ የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል። ስለሆነም ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

1. በትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የቃፍታ ሁመራ ወረዳ ፍ/ቤት በመ.ቁ 1800/11 አመልካች በሌሉበት ጉዳያቸውን በማየት የሰጠው የጥፋተኝነት እና የቅጣት ውሳኔ እንዲሁም በቀን 16/07/2011 ዓ.ም አመልካች በሌሉበት ታይቶ የተሰጠው ውሳኔ ተነስቶ ጉዳያቸው ባሉበት እንዲታይ ያቀረቡትን ማመልከቻ ውድቅ በማድረግ የሰጠው ውሳኔ፤ ይህንኑ ውሳኔ በማጽናት የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 115243 ሚያዝያ 28 ቀን 2011 ዓ.ም በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 195/2/ለ/2 መሠረት ተሽሯል።

2. ከላይ በፍርድ ሐተታው ላይ በተገለጸው ምክንያት አመልካች የተከሰሱበት የወንጀል ሕግ አንቀጽ 669/3/ለ ድንጋጌ ተከሳሽ በሌለበት ሊታይ የሚችል አይደለም በማለት ወስኗል።

3. ስልጣን ያለው ሌላ ችሎት አመልካች ባሉበት ክርክሩን እንዲያይ እና ዓቃቤሕጉም ክሱን ስልጣን ላለው ፍ/ቤት እንዲያቀርብ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 202 መሠረት ተወስኗል።

ትዕዛዝ

- አመልካች በስር ፍ/ቤት ቀርበው በዋስትና ላይ እስኪከራከሩ ድረስ ለብር 10,000 / አሥር ሺህ/ የሚበቃ ዋስ ሲያቀርቡ ወይም ገንዘቡን በሞዴል 85 ሲያስይዙ ከእስር እንዲለቀቁ በአብላጫ ድምጽ ታዟል።

-የሚመለከተው ማረሚያ ቤት አመልካች በሌሉበት ታይቶ በስር ፍ/ቤቶች የተሰጠው የጥፋተኝነት እና የቅጣት ውሳኔ ተሽሮ አመልካች ባሉበት ጉዳያቸው እንዲታይ የተወሰነ መሆኑን አውቆ በዚህ ችሎት እንዲያስይዙ የተወሰነውን የዋስትና ገንዘብ ማስያዛቸው ሲረጋገጥ በሌላ ጉዳይ የማይፈለጉ መሆኑን አረጋግጦ ከእሥር እንዲለቅ ታዟል።

- መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ተዘግቷል። ይመለስ

ሳ/ፀ

የማይነበብ አምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክል ግልባጭ
ፊርማ ቀን 15

የሰ/መ/ቁ 104511

መጋቢት 30 ቀን 2007

ዳኞች፡- አልማዉ ወሌ

ዓሊ መሀመድ

ሱልጣን አባተማም

ሙስጠፋ አህመድ

ተኽሊት ይመሰል

አመልካች፡-1. ዳኜ ሀይሉ ⎫ ጠበቃ ታየ ቀረበ

2. በከልቻ መኮንን ⎭

ተጠሪዎች፡-1. አለምሰገድ ሀብታሙ - የቀረበ የለም

2. ታሪኩ ተክሌ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለዉ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረዉ በኦሮሚያ ክልል በቦረና ዞን ቡሌ ሆራ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲሆን አመልካቾች ተከሳሽ ተጠሪዎች ከሳሾች ነበሩ፡፡ ተጠሪዎች ባቀረቡት ክስ 1ኛ አመልካች የዕቁብ ሰብሳቢ 2ኛ ተጠሪ ዳኛ እና ጸሀፊ፤ ተጠሪዎች አባል በመሆን1ኛ ተጠሪን በ01/01/2005 ብር 50000 ደርሶአቸዉ 2ኛ ተጠሪን 08/07/2005 ዓም ብር 60,000 ደርሷቸዉ ከቡሌ ሆራ አዋሽ ኢንተርናሽናል ባንክእንዲወስዱ ቼክ ተሰጥቷቸዉ ወደ ባንክ ሄደዉ በቂ ገንዘብ የለም በመባላቸዉ አመልካቾች በጋራ እና በተናጥል ይክፈሉንበማለት ጠይቋል፡፡አመልካቾች ባለመቅረባቸዉ በሌሉበት በማየት ተጠሪዎች የእቁቡ አባል መሆናቸዉን በማረጋገጥ በተጠቃሹ ቼክ ባንክ ቤት ሄደዉ ገንዘቡን በማጣታቸዉና አመልካቾችም የዕቁቡ ሀላፊዎች በመሆናቸዉ 110,000.00 ብር ለተጠሪዎች የመክፈል ሀላፊነት አለባቸዉ በማለት ወስኗል፡፡ የጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ጉዳዩን በማከራከር የስር ፍርድ ቤትን ዉሳኔ አጽንቶታል፡፡በመጨረሻም ጉዳዩን ያየዉ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩ የቼክ ክርክር በመሆኑ በአዋጅ ቁ. 25/1988 መሰረት የማየት ስልጣን የለኝም በማለት መዝገቡን ዘግቶታል፡፡

የአመልካቾች አቤቱታም የቀረበዉ ይህንኑ ዉሳኔ ለማስቀየር ነዉ፡፡በመሆኑም አመልካቾች ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ ቅሬታቸዉን ሲገልጹ፡-በስር የቀረበዉ ክስ የነበረዉ ያልተከፈለኝ የእቁብ ገንዘብ እንዲከፈለን፤ የሚል ሆኖ ሳለ ክልሉ የጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት ጉዳዩ የቼክ ክርክር በመሆኑ የማየት ስልጣን የለኝም በማለት መዝገቡን የአዋጅ ቁ.25/88 አንቀጽ 5(7) መሰረት መዝጋቱ ባግባቡ አይደለም፤ አመልካቾች የእቁብ ጸሀፊና ሰብሳቢ ናቸዉ በማለት፤ በምስክር ሳይጣራ ክፊሉ መባላችን ሊታረም ይገባል፤ ቼኩ የተፈረመዉ በስር ተከሳሽ በነበሩት

አቶ ቦጋለ ግዛዉ ስም ነዉ፤አመልካቾች ከቼኩ ጋር ግንኙነት የለንም፤ አልሰበሰብንም፤ የዕቁቡ ዳኛ መሆኑንና የሚመለከተዉ መሆኑን አዉቆ ጠፍቶ እያለ የአሁን አመልካቾችን ሀላፊ ናችሁ መባላችን ስህተት ነዉ፣ የዕቁብ ደንብ ለዕቁብተኞች ዉል ነዉ ፤እኛ ደግሞ ከዉልም ሆነ ከህግ የመነጨ ግዴታ የለብንም፣ ስለዚህ ገንዘቡን የመክፈል ሀላፊነት አለባችሁ ተብሎ መወሰኑ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት ጠይቀዋል፡፡

በዚህም መሰረት የአመልካቾች እና ተጠሪዎች ክርክር በቼክ አማካኝነት የተሰጠን የዕቁብ ገንዘብ በቂ ስንቅ ባለመኖሩ ሊከፈለን ባለመቻሉ ይከፈለን በማለት የጠየቁት ዳኝነት የክልሉ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በአዋጅ ቁ.25/88 መሰረት ለማየት ስልጣን የለኝም ማለቱን አግባብነት በጭብጥነት በመያዝ ተጠሪዎች ባለመቅረባቸዉ መልስ መስጠት መብታቸዉ ታልፎ በአመልካቾች የቀረበዉን ቅሬታ እና የስር ክርክርን አይተናል፡፡

በአጠቃላይ የክርክሩ አመጣጥ ከዚህ በላይ የተጠቀሰዉን ይመስላል፡፡ በመሆኑም የግራቀኙን ክርክር አቤቱታ ከቀረበበት ዉሳኔ እና አግባብነት ካላቸዉ የህግ ድንጋጌ አንጻር መዝገቡን መርምረናል፡፡

እንግዲህ ከተያዘዉ ጭብጥ አንጻር የስር ክርክርን እንዳየነዉ ተጠሪዎችባቀረቡት ክስ በአመልካቾች ሰብሳቢነት፤ ጸሀፊነት እና የስር 2ኛ ተከሳሽ ዳኛ በሆኑበት የእቁብ አባል በመሆን እቁብ ደርሷቸዉ ተጠቃሹን ገንዘብ እንዲወስዱ ቼክ ተሰጥቷቸዉ ወደ ቡሌ ሆራ አዋሽ ኢንተርናሽናል ባንክ በመሄድ በቂ ስንቅ ባለመኖሩ መዉሰድ ባለመቻላቸዉ አመልካቾች በቼክ የተጠቀሰዉን ገንዘብ በአንድነትና ነጠላ እንዲከፍሏቸዉ በጠየቁት መሰረት የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤትና የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ጉዳዩን በማከራከር ዳኝነት ቢሰጡም በመጨረሻ ጉዳዩ የቀረበለት የክልሉ ሰበር ችሎት ክርክሩ ከቼክ ጋር የተያያዘ በመሆኑ የማየት ስልጣን የለኝም በማለት አዋጅ ቁ 25/88 5(7) በመጥቀስ ቅሬታዉን ሰርዞታል፡፡በዚህም ችሎት ሊታይ የሚገባዉ ነጥብ ሆኖ የተገኘዉ የሰበር ችሎቱ ጉዳዩን ያለማስተናገዱን አግባብነት ነዉ፤ በመሆኑም የግራቀኙ መሰረታዊ ክርክር ዕቁብን ተከትሎ ያዋጡት ገንዘብ የመክፈያ ቀኑ ደርሶ አመልካቾች የእቁቡ አመራር በመሆናቸዉ ተጠቃሹን ገንዘብ የመክፈል ሀላፊነት ስላላቸዉ ቼክ ቆርጠዉ በሰጧቸዉ መሰረት ወደ ባንክ ቤት በመሄድ ገንዘባቸዉን ባለማግኘታቸዉ የዕቁቡን ግንኙነታቸዉን መሰረት አድርጎ እንዲመለስላቸዉ የቀረበ ዳኝነት እንጂ የክርክሩ መሰረት ቼክ ነዉ በማለት አይደለም፡፡ ቼክ የዕቁብ ገንዘቡ ላለመከፈሉ ማረጋገጫ ሆኖ በተራ ሰነድ ማስረጃነት የቀረበ እንጂ በዋናነት ቼኩ ራሱ በንግድ ሕጉ የተመለከቱትን አግባብነት ያላቸውን ድንጋጌዎችን አተገባበር ለመመርመር የሚያስችል ክርክር በሚያስነሳ መልኩ የቀረበ ያለመሆኑን ከክርክሩ ይዘት ለመረዳት የምንችለው ጉዳይ ነው፡፡ የክርክሩ አጠቃላይ ይዘት የእቁብ ገንዘብን ይከፈለኝ ጥያቄ መሰረት አድርጎ ቼኩን በተራ የሰነድ ማስረጃነት የቀረበበት ሁኖ ሳለ የክልሉ ሰበር ችሎት የግራቀኙን የተጠየቀዉን ዳኝነት እና የክርክሩን አቅጣጫ ባላገናዘበ መልኩ ጉዳዩ በአዋጁ ቁ.25/88 ስር የሚታይ ነዉ ሲል የሰበር አቤቱታውን ሳይመለከተው መዝገቡን መዝጋቱ ስነ ስርዓታዊ ሁኖ አልተገኘም፡፡

ባጠቃላይ ክልሉ ከፍተኛ እና የጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በቀረበላቸዉ የዳኝነት ጥያቄ አከራክረዉ ዉሳኔ ላይ ቢደርሱም የክልሉ ሰበር ችሎት የቀረበለትን የዳኝነት ጥያቄ ከወዲሁ ስልጣኔ አይደለም ,በማለት መዝገቡን መዝጋቱ የክርክሩን ይዘት ያላገናዘበ

በመሆኑ ትዕዛዙ መሰረታዊ የሆነ ህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ተገኝቷል፡፡ በመሆኑም ተከታዩ ውሳኔ ተሰጥቷል፡፡

ው ሳ ኔ

1. በኦሮሚያ ክልል የቦረና ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ.ቁ 08843 በቀን 18/10/2005 ዓ/ም እና የጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 168299 በቀን 26/9/2006 ዓ/ም የሰጡትን ዉሳኔ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ጉዳዩን የማየት ስልጣን የለኝም በማለት የሰጠዉ ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 34(1) መሰረት ተሽሯል፡፡

2. ጉዳዩ በክልሉ የፍርድ ቤቶች ማቋቋሚያ አዋጅ መሰረት በክልሉ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የታዩ በመሆኑ የክርክሩ ይዘትም የፌዴራል ጉዳይ ሊባል የማይችል፣የቼክ ጉዳይ ባለመሆኑ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን የማየት ስልጣን አለው ብለናል፡፡ በመሆኑም የክልሉ ሰበር አጣሪ ችሎት በበታች ፍርድ ቤቶች በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት መሆን ያለመሆኑን በመመርመር ተገቢውን ዳኝነት እንዲሰጥበት ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 341(1) መሰረት መልሰን ልከንለታል፡፡ይፃፍ፡፡

3. የግራቀኙ የወጪ ኪሳራቸዉን ይቻቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ዉሳኔ በማግኘቱ ተዘግቷል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

የሰ/መ/ቁ. 172365

ቀን ፡- ጥር 27 ቀን 2012 ዓ/ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

ተኸመ ሽፈራው

ሀብታሙ እርቅይሁን

ብርሃኑ መንግስቱ

ነጻነት ተገኘ

አመልካች ፡- ደደቢት ማይክሮ ፋይናንስ አክሲዮን ማህበር - ነ/ፈጅ አልቀረቡም

ተጠሪ ፡- 1. አብርሃምና ደስታ ኮንስትራክሽን ሕብረት ሽርክና ማህበር
2. አቶ አብርሃም ሐዱሽ
2. አቶ ደስታ ገብረሕይወት
} በሌሉበት

መዝገቡ ተምርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሠጠ።

ፍርድ

የሰበር አቤቱታው የቀረበው የትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሠበር ሰሚ ችሎት በሠጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል በሚል ነው። የክርክሩን አመጣጥ ከስር ፍርድ ቤት የመዝገብ ግልባጭ እንደተረዳነው አመልካች የስር ከሳሽ ሲሆን ተጠሪዎች ተከሳሾች ነበሩ። አመልካች በአጭር ሥነ-ሥርዓት ያቀረበው ክስ 1ኛ ተጠሪ ብድር ወስዶ ስላልከፈለ እና 2ኛና 3ኛ ተጠሪዎች የ1ኛ ተጠሪ ማህበር አባል በመሆናቸው በውልና በንግድ ሕግ አንቀጽ 280 መሠረት የአንድነትና ነጠላ ኃላፊነት ስላለባቸው ያልተከፈለ ዕዳ ብር 91,666.60 ከ15% ወለድ ጋር እንዲከፍሉ ዳኝነት የጠየቀበት ነው። ተጠሪዎች ክሱን መከላከል የሚያስችል ማስፈቀጃ ምክንያት እንዳላቸው ሲጠየቁ ክሱን አንከላከለውም ዕዳውን እናምንበታለን በማለት ለፍርድ ቤቱ ገልጸዋል።

የመቐለ ከተማ ሠሜን ወረዳ ፍርድ ቤት ተጠሪዎች ከአመልካች ተበድረው ያልከፈሉትን ቀሪ ዕዳ ብር 91,666.60 ከተበደሩበት መጋቢት 15 ቀን 2006 ዓ/ም ጀምሮ በውሉ የተመለከተው ጊዜ እስከሚጠናቀቅበት መጋቢት 14 ቀን 2009 ዓ/ም ድረስ ከ15% ወለድ ጋር በአንድነትና በነጠላ ኃላፊነት እንዲከፍሉና ከመጋቢት 14 ቀን 2009 ዓ/ም ጀምሮ ውሉ ስለተቋረጠ በውሳኔው መሠረት እስኪፈጸሙ ድረስ ከ9% ሕጋዊ ወለድ ጋር እንዲከፍሉ ወስኗል። አመልካች በወለድ አከፋፈሉ ላይ ለመቐለ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት እና ለትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሠበር ሰሚ ችሎት ያቀረበው ቅሬታ ተቀባይነት አላገኘም።

ትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ነው፡፡ የአመልካች የሰበር አቤቱታ ይዘትም ከተጠሪዎች ጋር የገባነው ውል ወለዱ በ15% እንዲከፈል ነው፡፡ በስር ፍርድ ቤቶች ወለዱ በከፊል በ9% ሂሳብ እንዲከፈል መወሰናቸው ውሉን የማሻሻል ውጤት ያለውና መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው የሚል ሲሆን የሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩን ተመልክቶ ወለዱ ግራቀኙ ከተስማሙበት ውጭ በ9% እንዲታሰብ መወሰኑ ከፍ/ሕ/ቁ. 1731 አኳያ ለመመርመር ተጠሪዎች መልስ እንዲያቀርቡ አዟል፡፡ ተጠሪዎች መጥሪያ ደርሷቸው ባለመቅረባቸው ጉዳዩ በሌሉበት ታይቷል፡፡

የክርክሩ ሂደት በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም በብድር ውሉ የተመለከተው ጊዜ መጠናቀቁ ስለወለድ አከፋፈሉ ያለው ሕጋዊ ውጤት ምንድን ነው? የሚለውን በጭብጥነት በመያዝ መዝገቡን መርምረናል፡፡

እንደመረመርነው አመልካች በአጭር ሥነ-ሥርዓት ባቀረበው ክስ የጠየቀው ዳኝነት በውል መሠረት የብድር ገንዘብና ወለድ እንዲከፈለው ነው፡፡ ተጠሪዎች ክሱን መከላከል የሚያስችል ማስፈቀጃ ምክንያት እንዳላቸው ሲጠየቁ ክሱን አንከላከለውም ዕዳውን እናምንበታለን ያሉ ስለመሆኑ በስር ፍርድ ቤት መዝገብ ሰፍሯል፡፡ በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 284 እና ተከታዮቹ መሠረት በአጭር ሥነ-ሥርዓት የሚቀርቡ ክሶች ብዙ ክርክር የማያስነሱና ተከሳሽ የሆነ ወገን ክሱን ለመከላከል ማስፈቀጃ ምክንያት ካላቀረበ ወይም ፍርድ ቤቱ ምክንያቱን ካልተቀበለው በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. አንቀጽ 287 መሠረት ወዲያውኑ ለከሳሽ ፍርድ መሥጠት እንዳለበት ተመልክቷል፡፡ በዚህ አግባብ ተጠሪዎች ክሱን ለመከላከል ማስፈቀጃ ምክንያት እንደሌላቸው እና ዕዳው ያለባቸው መሆኑን አምነው እያለ በክሱ መሠረት መወሰን ሲገባ የሥር ፍርድ ቤቶች የብድር ውሉ ጊዜ ካበቃ በኋላ ወለዱ መታሰብ ያለበት በሕጋዊ ወለድ በዓመት 9% ነው ማለታቸው የክርክር አመራር ግድፈት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

በሌላ በኩል በግራቀኙ የተፈጸመው የብድር ውል በጊዜ የተከፋፈለ በመሆኑ የሥር ፍርድ ቤቶች በውሉ የተመለከተው ጊዜ ካለቀ በኋላ ውሉ እንደተቋረጠ ስለሚቆጠር በውሉ የተመለከተው የወለድ መጠን በዓመት 15% ሳይሆን ሕጋዊ ወለድ 9% ሊታሰብ ይገባል ብለዋል፡፡ ውል በፍ/ሕ/ቁ. 1731(1) እንደተመለከተው በተዋዋዮች መካከል እንደ ሕግ የሚቆጠር እና ግራቀኙን የሚያስገድድ ነው፡፡ በብድር ውሉ የተመለከተው ጊዜ ተጠሪዎች ዕዳቸውን የሚመልሱበት ጊዜ ሲሆን ዕዳቸውን በውሉ በተመለከተው ጊዜ ካልከፈሉ አመልካች ክስ አቅርቦ ዕዳው እንዲከፈል ወይም ውሉ እንዲፈጸም የመጠየቅ መብት አለው፡፡ አመልካች ክስ ያቀረበውም በዚህ አግባብ ያልተከፈለ ዕዳ እንዲመለስለት ነው፡፡ የብድር መክፈያ ጊዜ ማለፉ ውሉ እንደተቋረጠ የሚያስቆጥር አይደለም፡፡ በአመልካች ሆነ በተጠሪዎች ውል እንዲቋረጥ የቀረበ ዳኝነት ሳይኖር ውሉ ተቋርጧል መባሉ የውል አተረጓጎም ስህተት ያለበት ነው፡፡ ተጠሪዎች በውሉ በተመለከተው የመክፈያ ጊዜ ውስጥ ዕዳቸውን አለመክፈላቸው የወለድ መጠኑ እንዲቀነስላቸው የሚያደርግ ምክንያት አይደለም፡፡ ተጠሪዎች ያለባቸውን ቀሪ እዳ ከፍለው እስኪያጠናቅቁ ድረስ በውሉ የተመለከተው የ15% ወለድ ሊታሰብ ይገባል፡፡ የሥር ፍርድ ቤቶች ብድሩን በከፊል በ9% ወለድ እንዲ[illegible] [illegible]ዎች ያለባቸውን ግዴታ እንዳይወጡ የሚያበረታታና ውሉን የማሻሻል ውጤት ያለ[illegible] [illegible] የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ክል ግልባጭ

ውሳኔ

1. የትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሠበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 106030 ሕዳር 05 ቀን 2011 ዓ/ም፣ የመቐለ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 23805 የካቲት 26 ቀን 2010 ዓ/ም እና የመቐለ ከተማ ሠሜን ወረዳ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 14758 ጥር 04 ቀን 2010 ዓ/ም የሠጡት ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348(1) መሰረት ተሻሽሏል።

2. ተጠሪዎች ብር 91,666.60 ተከፍሎ እስከሚጠናቀቅ ድረስ ከሚታሰብ 15% ወለድ ጋር ለአመልካች በአንድነትና በነጠላ ኃላፊነት እንዲከፍሉ ተወስኗል።

3. በዚህ ችሎት የወጣ ወጭና ኪሣራ አመልካች የራሱን እንዲችል ብለናል።

ትዕዛዝ

- የውሳኔው ግልባጭ ለስር ፍርድ ቤቶች ይተላለፍ። የመቐለ ከተማ ሠሜን ወረዳ ፍርድ ቤት በዚህ ውሳኔ መሠረት እንዲያስፈጽም አዘናል። ይጻፍ
- መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ብ/ታ

ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክል ግልባጭ
ፊርማ ቀን

ፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት

የሰ/መ/ቁ. 35695

ኅዳር 11 ቀን 2001 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሒሩት መለሰ

ታፈሰ ይርጋ

ብርሃኑ አመነው

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- የአማራ ክልል ፍትህ ቢሮ - አቃቤ ሕግ አውግቸው መዘንን

ተጠሪ፡- አቶ ተመስገን አዲስ - አልቀረቡም

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ነበር፡፡ መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በወንጀል ይግባኝ መዝገብ ቁጥር 15071 ታህሳስ 14 ቀን 2000 ዓ.ም በወንጀለኛ መቅጫ ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 63 የሰጠው ትርጓሜና ተጠሪ በዋስ እንዲለቀቅ የሰጠውን ውሣኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት አለበት በማለት የሰጠው ውሣኔ መሰረታዊ ስህተት ያለበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት ስላመለከተ ነው፡፡ የክርክሩ መነሻ አመልካች ተጠሪ 1996 ያወጣውን የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የወንጀል ሕግ አንቀጽ 543 ንኡስ አንቀጽ 3 በመተላለፍ፣ በቸልተኝነት ያሽከረክር በነበረው አይሱዙ መኪና አማካይነት ሙሉነሽ ደሳለ የተባሉትን ገድሏል በሚል ክስ አቅርቦበታል፡፡ ይህ የወንጀል ክስ በሚታይበት ጊዜ ተጠሪ የዋስ መብቴ ተጠብቆ ከውጭ እየቀረብኩ እንድከራከር ይፈቀድልኝ በማለት ለከፍተኛው ፍርድ ቤት ያመለከተ ሲሆን አመልካችን ወክሎ የሚከራከረው አቃቤ ሕግ በበኩሉ በተጠሪ ላይ የተጠቀሰው አንቀጽ እስከ አስራ አምስት ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት የሚያስቀጣ በመሆኑ በወንጀሉም የሰው ሕይወት ስለጠፋትም የተጎዳ በመሆኑ በወንጀለኛ መቅጫ ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 63 መሰረት የዋስ መብት የሚያስፈቅድ ባለመሆኑ በእስር ሆኖ እንዲከራከር ትእዛዝ ይሰጥልኝ በማለት ተከራክሯል፡፡ የከፍተኛው ፍርድ ቤት ተጠሪ የተከሰሰበት የሕግ አንቀጽ የዋስ መብት የማያስፈቅድ መሆኑን በመግለጽ የተጠሪን የዋስትና መብት ጥያቄ ውድቅ አድርጓታል፡፡ ተጠሪ በከፍተኛው ፍርድ ቤት የዋስትና ጥያቄውን አለመፈቀዱ የሰጠውን ብይን በመቃወም ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ያቀረበ ሲሆን ጠቅላይ ፍርድ ቤቱም የወንጀለኛ መቅጫ ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 63 ሕግ አውጭው የደነገገው ከአስራ አምስት ዓመት በላይ የሚያስቀጣ ሆኖ ተበዳዩ የሚፈጸመው በሰው መግደል የተከሰሱ ሰዎችን የዋስ መብት ለመከልከል እንደሆነ የሥነ ሥርዓት ሕግ ድንጋጌውን በ1949 ዓ.ም ከወጣው የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ድንጋጌ ጋር በማገናዘብ ለመረዳት ይቻላል፡፡ ስለሆነም በአዲሱ የወንጀል ሕግ የቅጣቱ መጠን እስከ አስራ አምስት ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት የሚያስቀጣ ቢሆንም የሥነ ሥርዓት ሕጉን ያወጣው ሕግ አውጭ በቸልተኝነት የሰው መግደል ወንጀል የፈፀሙ ሰዎችን የዋስ መብት የመከልከል ሐሳብ ያልነበረው በመሆኑ ተጠሪ የብር 2000/ሁለት ሺህ ብር/ ዋስ አቅርቦ እንዲለቀቅ በማለት ወስኗል፡፡

አመልካች ይህ የጠቅላይ ፍርድ ቤት የሕግ አተረጓጎምና የሰጠው ውሣኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት አለበት፡፡ ተጠሪ የተከሰሰበት ጉዳይ እስከ አስራ አምስት ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት የሚያስቀጣ ሆኖ እያለ፣ በወንጀሉም የሰው ሕይወት ስለጠፋት የተጎዳ መሆኑ ዘበሉ ውስጥ ተገልፆ እያለ እነዚህ ሁለት ሁኔታዎች በተሟሉበት ሁኔታ ተከሳሹ በዋስትና ወረቀት እንደማይለቀቅ በወንጀለኛ መቅጫ ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 63 ንኡስ አንቀጽ 1 በግልጽ ተደንግጎ እያለ በቸልተኝነት የሰው መግደል ወንጀል መፈፀም የዋስትና መብት አያስከለክልም የሚል ትርጓሜ በመስጠት ተጠሪ በዋስ እንዲለቀቅ መወሰኑ መሰረታዊ የሕግ ስህተት አለበት በሰበር ታይቶ ሊታረም ይገባዋል የሚል የሰበር አቤቱታ አቅርቧል፡፡ ተጠሪ በበኩሉ በዋናው ጉዳይ ጥፋተኛ ስለተባልኩ አቤቱታው ውድቅ ይደረግ በማለት ተከራክሯል፡፡

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር ደረጃ የቀረበው ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም መዝገቡን መርምረናል። መዝገቡን እንደመረመርነው በኢ.ፌ.ዴ.ሪ የወንጀል ሕግ የተሻሻሉና የተለወጡ ሁኔታዎች በወንጀለኛ መቅጫ ሥነ ሥርዓት ሕግ ድንጋጌዎች ጋር ያላቸውን ተፈፃሚነትና ፍርድ ቤቶች ሊከተሉት የሚገባ የሕግ አተረጓጎም ምን መሆን አለበት? የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠው የሕግ ትርጓሜ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም? የሚሉትን ነጥቦች መመርመር ያለባቸው ሆነው አግኝተናቸዋል።

የመጀመሪያውን ነጥብ በተመለከተ በኢ.ፌ.ዴ.ሪ የወንጀል ሕግ መሰረታዊ የይዘትና የቅጣት ለውጥና መሻሻል የተደረገባቸው የወንጀል አይነቶች ያሉ መሆኑ አያከራክርም። ከወንጀል ሕጉ ጉንለጉን የወንጀል ሥነ ሥርዓት ሕግ ተሻሽሎ አለመውጣቱ የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ያስቀመጠውን የመከራከሪያ ሐሳቦችና ጥያቄዎች እንዲነሱ ክፍተት የሚፈጥር ስለመሆኑ ለመገንዘብ ይቻላል። ሆኖም ሕጉ አውጭው በአዲስ የወንጀል ሕግ ያወጣቸውና ያሻሻላቸው ጉዳዮች ባሉበት ሁኔታ በቀጥታ ከነበረው የሥነ-ሥርዓት ሕግ ድንጋጌዎች ጋር ተጣምረው ተፈፃሚ እንዲሆኑና እንዲተረጎሙ ፍላጎትና ሐሳብ አለው ተብሎ መወሰድ ይኖርበታል። ስለሆነም በአዲሱ የወንጀል ሕግ ቅጣታቸው ከፍ ብሎ የተደነገጉ ወንጀሎች የዋስትና ጥያቄና ተከሳሽ በሌለበት እንዲታይ የሚቀርቡ የሥነ-ሥርዓት ጥያቄዎች 1949 ዓ.ም በወጣው የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ የነበረውን ሁኔታ ግምት ውስጥ ማስገባትና ትርጓሜ መስጠት ሣይሆን የሥነ-ስርዓት ህጉን ከአዲሱ የወንጀል ሕግ ድንጋጌዎች ጋር በቀጥታ አጣምሮ በማየት መወሰን ይኖርባቸዋል።

ከዚህ አንፃር አዲሱ የወንጀል ሕግ ከመውጣቱ በፊት እስከ አምስት ዓመት በሚደርስ እስራት ብቻ ያስቀጣ የነበረው በቸልተኝነት ሰው የመግደል ወንጀል በአዲሱ የወንጀል ሕግ አንቀጽ 543 ንኡስ አንቀጽ 3 እስከ አስራ አምስት ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት የሚያስቀጣ መሆኑ ተደንግጓል። ስለሆነም ይሕ ድንጋጌ በወንጀለኛ መቅጫ ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 63 ንኡስ አንቀጽ 1 የተቀመጡትን መስፈርቶች ያሟላል ወይስ አያሟላም የሚለውን በመመዘን ብቻ መወሰን ሲገባው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት 1949 በወጣው የወንጀል ሕግ የነበረውን ሁኔታ መነሻ በማድረግ የሰጠው የሕግ ትርጓሜ ተገቢነት የሌለው ነው። ስለሆነም ተከሳሽ የተከሰሰበት የሕግ ድንጋጌ በወንጀለኛ መቅጫ ሥነ ስርአት ሕግ ቁጥር 63 ንኡስ አንቀጽ 1 የተቀመጡትን መስፈርቶች የሚያሟላና የዋስ መብት የማያሰፈቅድ ሆኖ እያለ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ተከሳሽ በዋስ እንዲለቀቅ መወሰኑ መሰረታዊ የሕግ ስህተት አለበት በማለት ፍርድ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

1. የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በመዝገብ ቁጥር 15071 ታህሣሥ 14 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ተሽሯል። ይፃፍ።
2. የከፍተኛው ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 2077 ኅዳር 12 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ፀንቷል። ይፃፍ።
3. አመልካች በዚህ ፍርድ ቤት ያወጣውን ወጪ ራሱ ይቻል ብለናል ይህ ፍርድ በፌ.ዴ.ሪ.ል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ኅዳር 11 ቀን 2001 ዓ.ም በሙሉ ድምጽ ተሰጠ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ

የኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

የሠ/መ/ቁጥር 184647

ግንቦት 27 ቀን 2012 ዓ/ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነዉ

ተሾመ ሽፈራዉ

ሀብታሙ እርቅይሁን

ብርሃኑ መንግሥቱ

ነጻነት ተገኝ

አመልካች፡-አቶ ፍስሀ አበበ

ተጠሪ፡-አቶ አለነ ደሞዝ

መዝገቡ ተመርምሮ ከዚህ የሚከተለዉ የፍርድ ዉሳኔ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቤት ሽያጭ ውልን መነሻ ያደረገ ሲሆን ጉዳዩ በመጀመሪያ በታየበት በትግራይ ክልል በፀለምቲ ወረዳ ፍርድ ቤት የአሁን አመልካች ተከሳሽ ተጠሪ ደግሞ ከሳሽ በመሆን ተከራክረዋል፡፡ ከክርክሩ እንደተረዳነዉ ተጠሪ በአመልካች ላይ በመሰረተዉ ክስ በማይ ተኽሊት ቀበሌ አዲስ በተመሰረተችዉ በማይ ተኽሊት ከተማ ለመኖሪያ ተብሎ 1994 ዓ/ም በተሰጠኝ ስፋቱ 10×15 ሜትር በሆነ ቦታ ያለኝን አንድ ክፍል ቤት የመኖሪያ ቤትና ቦታ በ2000 ዓ/ም ለአሁን አመልካች በብር 7700.00(ሰባት ሺ ሰባት መቶ ብር)ሸጬለት የነበረ ቢሆንም መሬት ስለማይሸጥ ከመነሻዉ የፈረሰ ዉል ነዉ፡፡ ቤቱን ሲገዛ የከፈለዉን ብር 7700.00 ደግሞ በኪራይ መልክ አመልካች እያከራየ ወስዶ ጨርሷል፡፡ ነገር ግን አመልካች በዚህ ይዞታዬ ላይ 5×5 ሜትር የሆነ ቤት ሰርቶበት ይዞ አለቅም ስላለኝ በይዞታው ላይ የተሰራውን ቤት አፍርሶ መሬቱን እንዲለቅልኝና ከቤቱ ጋር የተረከባቸዉን ንብረቶች ዋጋ በግምት ብር 5500.00 እንዲከፍለኝ ይወሰንልኝ በማለት ዳኝነት ጠይቋል፡፡

አመልካች ለክሱ በሰጠዉ መልስ ለክርክር መነሻ የሆነው ይዞታ በ1999 ዓ/ም ከአንድ ክፍል ቤት ጋር በብር 7700.00 መኖሪያ ቤትና ቦታ ከገዛሁ በኋላ 2 ትላልቅ በግንብ የተሰራ ዘመናዊ የቆርቆሮ ክፍል ቤቶችን ከብር 360,000 በላይ ወጪ አዉጥቼ ስለሰራሁ ውሉ ወደነበርንበት ይመለስ ከተባለ በጣም ስለሚጎዳኝ የሽያጭ ውሉ ይፅናልኝ ፡፡ባንኩኒ ከቤቱ ጋር የገዛሁት ነዉ ሌሎች ንብረቶችን ስላልተረከብኩ ግምት ልከፍል አይገባም በማለት ተከራክሯል፡፡

የፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ትክክለኛ ግልባጭ
ቀን 17/10/12
ፊርማ

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ ዳኝነት ስልጣን ያየዉ የወረዳ ፍርድ ቤት ግራ ቀኙን በመ/ቁጥር 13075 ላይ አከራክሮና ምስክሮቻቸዉን ሰምቶ በቀን 22/09/2011 ዓ/ም በሰጠዉ ዉሳኔ በሕገ መንግስቱ አንቀፅ 40/7 መሰረት መሬት የሕዝብና የመንግስት ሀብት በመሆኑ ለመሸጥ ለመለወጥ ስለማይቻል በግራ ቀኙ መካከል የተደረገዉ የሽያጭ ውል ሕገ መንግስቱን የሚቃረን በመሆኑ የሽያጭ ዉሉ እንዲፈርስና አመልካች የሰራዉን ቤት አፍርሶ እንዲወስድ በማለት ወስኗል።አመልካች በዚህ ዉሳኔ ቅር በመሰኘት ለትግራይ ክልል ሰሜን ምዕራብ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ቢያቀርብም ፍርድ ቤቱ በመ/ቁጥር 12167 ላይ በቀን 07/10/2011 ዓ/ም በፍ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥ 337 መሰረት በሰጠዉ ትእዛዝ ይግባኙን ሰርዟል።

በመቀጠል አመልካች ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የሰበር አቤቱታ አቅርቦ ችሎቱ በመ/ቁጥር 117434 ላይ ግራ ቀኙን አከራክሮ በቀን 21/01/2012 ዓ/ም በሰጠዉ ዉሳኔ ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት ክስ ሲያቀርብ ማይ ተህሊት ቀበሌ አዲስ የተመሰረተች ከተማ እንደሆነች በመግለጽ አመልካች በዚህ ከተማ የሚገኝ የመኖሪያ ቤትና ቦታ ይልቀቅልኝ በማለት ዳኝነት ቢጠይቅም በስር ፍርድ ቤት አዲስ የተመሰረተች ከተማ ናት ወይስ አይደለችም የሚለው አልተጣራም። በተጨማሪ ተጠሪ በክሱ ውስጥ አዲስ የተመሰረተች ከተማ መሆኗን ቢገልፅም እንኳን በተግባር ግን ከ1ኛ እስከ 3ኛ ደረጃ ባሉት ከተሞች ማይ ተኸሊት አዲስ የተመሰረተች ከተማ ሆና በአዲስ ከተማነት የተካተተች አለመሆኗ ተረጋግጧል በማለት የሽያጭ ውሉ የገጠር መኖሪያ ቦታ ሽያጭ የሚመለከት በመሆኑ ውሉ ሕገ ወጥ ነው ተብሎ አመልካች የሰራዉ ቤት ካለ አፍርሶ ይውሰድ በሚል በስር ፍርድ ቤት መወሰኑ ተገቢ ነዉ በሚል በማጽናት ነገር ግን አመልካች ቦታውን የገዛበትን ብር 7700.00 ተጠሪ እንዲመልስ በአብላጫ ድምጽ ወስኗል። አመልካች በቀን 30/01/2012 ዓ/ም የተጻፈ የሰበር አቤቱታ ያቀረበዉ በዚህ አግባብ በተሰጠ ዉሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል በሚል ሲሆን የአቤቱታዉ ይዘት በአጭሩ የሚከተለዉ ነዉ።

አመልካች የገዛሁት የገጠር መሬት ሳይሆን ለተጠሪ በከተማ ለድርጅት ተብሎ በተሰጠው ቦታ ላይ የተሰራ ቤት ከነ ይዞታው ሆኖ እያለ የስር ፍርድ ቤቶች የገጠር መሬት አይሸጥም ብለው ከሚያከራክረን ጭብጥ ዉጭ ውሳኔ ሰጥተዋል ። በግራ ቀኝ በቀረቡ ምስክሮች የተረጋገጠዉም በከተማ የተሰራ ቤት የተሻሻጥን መሆኑን ነው።ቤትና ቦታው መልቀቅ አለብህ የሚባል ከሆነ ተጠሪ ፈቅዶ እና ሳይቃወመኝ 2 ትላልቅ ቤቶች ብር 360,000.00 የሚገመት ስለሰራሁበት በፍ/ሕግ ቁጥር 1179/2 መሰረት የዚህን ግምት እና የቤቱን የግዢ ዋጋ ብር 7,700.00 ተጠሪ ከወሰደበት ከቀን 12/05/19999 ዓ/ም ጀምሮ በሚታሰብ ህጋዊ ወለድ ጋር እንዲከፍለኝ አለመወሰኑም መሰረታዊ የሕግ ስህተት ነው ተብሎ እንዲታረም በመጠየቅ አቤቱታዉን አቅርቧል።

የሰበር አጣሪ ችሎት አቤቱታውን መርምሮ በዚህ ጉዳይ የሽያጭ ውሉ የተደረገው በከተማ ይሁን በገጠር ባልተለየበት እና አመልካች ቤትና ይዞታ ገዛሁ በማለት እየተከራከረ ውሉ ፈርሶ የገነባዉን ቤት አፍርሶ ይልቀቅ ተብሎ የተወሰነበትን አግባብ ከፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 1731 እና 1179 አንፃር ለማጣራት ጉዳዩ ለሰበር ሰሚ ችሎት ያስቀርባል ብሎ ትዕዛዝ በመስጠቱ ተጠሪ በቀን 02/06/2012 ዓ/ም የተጻፈ በአጭሩ የሚከተለዉን መልስ አቅርቧል።

አመልካች በቦታው ላይ 360,000.00 ወጭ አድርጌበታለው ይበል እንጂ የተሰራው ቤት በሁለት ገፅ የድንጋይ ካብ ሲሆን በሁለት ገፅ ደግሞ ግድግዳ እና በ25 ቆርቆሮ ሁለት ቢያጆ ድንጋይ እና ግድግዳው የገጠር እንጨት ነው። ይህም በትክክል ቢገመት የወጣዉ ወጪ ከብር 6000-7000 ቢሆን ነው። ቦታው የገጠር መሬት ስለሆነ አይሸጥም አይለወጥም። ውላችን በ2000 ዓ/ም ፈርሶ ቤቱን የሰጠኝን ገንዘብ እራሰ በቦታዉ የሰራሁትን ቤት እያከራየ እንዲወስድ ተስማምተን ገንዘቡን መዉሰዱን በወረዳ ፍርድ ቤት በምስክሮች ተረጋግጧል። ቤቱንም ከሁለት አመት በፊት ለቆ አስረክቦኛል። ግምት እንኳ መክፈል ካለብኝ የገጠር ቦታ ስለሆነ በሽማግሌዎች የተገመተውን ብር ውሰድ ብዬው ፈቃደኛ አይደለም። ስለዚህ የሥር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ በአግባቡ ተብሎ አቤቱታዉ ዉድቅ እንዲደረግለት በመጠየቅ ተከራክሯል።አመልካችም በቀን 21/06/2012 ዓ/ም በተፃፈ የመልስ መልስ አቤቱታ በማጠናከር ተከራክሯል።

ከዚህ በላይ የተመዘገበዉ የግራ ቀኝ ክርክርና በስር ፍርድ ቤቶች የተሰጡት ዉሳኔዎች ይዘት ሲሆን እኛም ሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ያስቀርባል ብሎ ከያዘዉ ጭብጥ አንጻር በክልሉ ፍርድ ቤቶች በተሰጠ ዉሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት መፈጸም አለመፈጸሙን ከግራ ቀኝ ክርክር፣ ከስር ፍርድ ቤቶች ዉሳኔዎች ይዘት እና አግባብነት ካለዉ ሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለዉ መርምረናል።

እንደመረመርነውም ግራ ቀኙን ያከራከረዉንና የዚህን ችሎት ዉሳኔ የሚፈልገዉ ጭብጥ ተጠሪ በአመልካች ላይ በመሰረተዉ ክስ የጠየቀዉ ዳኝነት ከአመልካች ጋር አዲስ በተመሰረተችዉ ማይ ተኽሊት ከተማ ዉስጥ ለመኖሪያ ተብሎ በ1994 ዓ/ም በተሰጠዉ ቦታ ላይ የሰራዉን አንድ ክፍል መኖሪያ ቤትና ቦታ ለአመልካች በ1999 ዓ/ም ስለሸጥኩ መሬት መሸጥና መለወጥ ስለማይቻል ዉሉ ከመነሻዉ ፍርስ(void) ስለሆነ አመልካች በይዞታው ላይ የሰራውን ቤት አፍርሶ መሬቱን እንዲለቅልኝ ይወሰንልኝ በሚል የጠየቀዉን ዳኝነት በተመለከተ የተሰጠዉ ዉሳኔ ነዉ። አመልካች ከስር ጀምሮ የቤት ሽያጭ ዉሉ ባዶ መሬት ለመግዛት የተደረገ እንዳልሆነ እና በቦታዉ ላይ ከፍተኛ ገንዘብ አዉጥቼ ተጠሪ ሳይቃወመኝ ተጨማሪ 2 ክፍል ቤቶች ስለሰራሁ ዉሉ ሊፈርስ እንደማይገባ በመግለጽ ተከራክሯል።የክልሉ ፍርድ ቤቶች በግራ ቀኝ መካከል የተደረገዉ የቤት ሽያጭ ዉል እንዲፈርስ የወሰኑት ዉል የተደረገዉ በሕገ መንግስቱ የተከለከለዉን መሬት እንዳይሸጥ የተደነገገዉን ክልከላ በመተላለፍ የተደረገ በመሆኑ የዉሉ ጉዳይ ሕገወጥ ነዉ በማለት እንደሆነ ተገንዝበናል።

እንደሚታወቀዉ በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግስት እና በተመሳሳይ በትግራይ ክልል ሕገ መንግስት አንቀጽ 40/3 ስር የገጠርም ሆነ የከተማ መሬት ባለቤትነት መብት የመንግስትና የሕዝብ ብቻ በመሆኑ መሬት የማይሸጥ የማይለወጥ የኢትዮጵያ ብሔሮች ብሔረሰቦችና ሕዝቦች የጋራ ንብረት መሆኑ በግልጽ ተደንግጓል። በዚህ መሰረት የገጠርም ሆነ የከተማ ባዶ መሬት በመሸጥ የሚፈጸም ዉል ሕገ መንግስታዊ የሆነዉን መሬት አይሸጥም የሚለዉን ክልከላ የሚጥስ በመሆኑ የጸና ዉል እንዲኖር አስፈላጊ ሁኔታ ተደርጎ በፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 1678/ለ ስር የተደነገገዉን የዉሉን ጉዳይ ሕጋዊ የመሆን ሁኔታ የማያሟላ ስለሚሆን በፍ/ብ/ሕግ/ቁጥር 1716 እና 1808/2 ስር በተደነገገዉ መሰረት ዉሉ የተደረገበት ጉዳይ ከሕግ ዉጭ ስለሆነ ከመነሻዉ ዋጋ አልባ ዉል እንደሆነ የሚቆጠር ወይም ደግሞ

17/10/12

ዉሉ ፈርሷል ተብሎ በፍርድ እንዲነገር ጥቅም አለኝ በሚል ሰዉ ተጠይቆ እንዲፈርስ ሊወሰን የሚችል ነዉ።

በሌላ በኩል በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግስትም ሆነ በተመሳሳይ በትግራይ ክልል ሕገ መንግስት አንቀጽ 40/7 ስር እንደተደነገገዉ ማንም ኢትዮጵያዊ በጉልበቱ ወይም በገንዘቡ በመሬት ላይ ለሚገነባዉ ቋሚ ንብረት (የማይንቀሳቀስ ንብረት) ወይም ለሚያደርገዉ ቋሚ ማሻሻልሁሉ መብት እንዳለዉና ይህ መብት የመሸጥ፣የመለወጥ፣የማዉረስ፣የመሬት ተጠቃሚነቱ ሲቋረጥ ንብረቱን የማንሳት፣ባለቤትነቱን የማዛወር ወይም የካሳ ክፍያ የመጠየቅ መብትን የሚያካትት እንደሆነ በግልጽ ተመልክቷል። ከሽያጭ ጋር በተያያዘ በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 40/3 እና 40/7 ስር ከተደነገገዉ በግልጽ የምንረዳዉ የተከለከለዉ ተግባር የገጠርም ሆነ የከተማ ባዶ መሬት እንዳይሸጥ እንጂ ማንም ኢትዮጵያዊ በጉልበቱ ወይም በገንዘቡ በመሬት ላይ የገነባዉን ቋሚ ንብረት(ለምሳሌ ቤት) መሸጥ ወይም ባለቤትነቱን ማዛወር የተከለከለ ተግባር አይደለም።ምክንያቱም ማንኛዉም ኢትዮጵያዊ በመሬት ላይ ጉልበቱን ወይም ካፒታሉን(ገንዘቡን) በማፍሰስ የሚገነባዉ የማይንቀሳቀስ ንብረት በኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ መንግስት አንቀጽ 40(1 እና 2) ስር በተደነገገዉ መሰረት ሕገ መንግስታዊ ጥበቃ የሚደረግለት የግል ንብረት በመሆኑ ነዉ።

በተያዘዉ ጉዳይ ተጠሪ ለአመልካች በሽያጭ ያስተላለፈዉ ባዶ መሬት ነዉ የሚል ክርክር በግራ ቀኝ አልቀረበም።የተሸጠዉ የከተማም ሆነ የገጠር ባዶ መሬት ስለመሆኑ የሚያሳይ ማስረጃም ቀርቧል በሚል በስር ፍርድ ቤቶች የተረጋገጠና በዉሳኔዎቻቸዉ ላይ የተገለጸ ነገር የለም።ይልቁንም ተጠሪ ራሱ በክሱ ላይ የገለጸዉ ፍሬ ነገር የሚያሳየዉ በሽያጭ የተላለፈዉ ቤት አዲስ በተመሰረተች ማይ ተኸሊት በተባለች ከተማ ተጠሪ መኖሪያ ቤት እንዲሰራበት በተሰጠዉ 10x15 ሜትር በሆነ ቦታ ላይ የሰራዉን አንድ ክፍል ቤት መሆኑን የሚያሳይ ነዉ።በወረዳ ፍርድ ቤት የተሰሙት የግራ ቀኝ ምስክሮችም ከዚህ የተለየ ነገር ስለመመስከራቸዉ አልተረጋገጠም።በፍሬ ነገር ደረጃ የተረጋገጠዉ ተጠሪ ለአመልካች በሽያጭ ያስተላለፈዉ የግል ንብረቱ የሆነዉን ቤት እንጂ ባዶ ቦታ አለመሆኑ በተረጋገጠበት ሁኔታ፤እንዲሁም ማንም ኢትዮጵያዊ በመሬት ላይ ጉልበቱን ወይም ካፒታሉን(ገንዘቡን) በማፍሰስ የሚገነባዉ የማይንቀሳቀስ ንብረት የግል ንብረቱ በመሆኑ በሽያጭ ለማስተላለፍ የሚያስችል ሕገ መንግስታዊ ጥብቃ የተደረገለት መብት ያለዉ መሆኑ በፌዴራልም ሆነ በክልሉ ሕገ መንግስት አንቀጽ 40(1፣2 እና 7) ስር የተደነገገ በመሆኑ ተጠሪም ይህንኑ መብቱን በመጠቀም ለክርክሩ መነሻ የሆነዉን ቤት በሽያጭ ለአመልካች ማስተላለፉን ተገንዝበናል። በዚህ አግባብ ባዶ መሬት በሕጋዊ መንገድ በማግኘት በመሬቱ ላይ ቤት በመገንባት የሚደረግ የቤት ሽያጭ ዉል ሕገ መንግስቱንም ሆነ ሌሎች ሕጎችን ይቃረናል የሚባልበት ሕጋዊ ምክንያት ባለመኖሩ በግራ ቀኝ መካከል የተደረገዉ የቤት ሽያጭ ዉል ጉዳይ ከሕግ ዉጭ ነዉ ተብሎ እንዲፈርስ የሚወሰንበት የሕግ መሰረት የለም።

ሲጠቃለል የሽያጭ ዉሉ ላይ የተመለከተዉ የዉሉ ጉዳይ የከተማም ሆነ የገጠር ባዶ መሬት በሽያጭ ለማስተላለፍ የተደረገ ካልሆነ በስተቀር ማንም ኢትዮጵያዊ በመሬት ላይ በጉልበቱ ወይም በገንዘቡ የገነባዉን ቤት(የማይንቀሳቀስ የግል ንብረት) በሽያጭ ለማስተላለፍ የሚያስችል ሕገ መንግስታዊ

17/10/12

ጥበቃ ያለዉ መብት ያለዉ በመሆኑ በመሬት ላይ የተገነባዉን ቤት ለመሸጥ የሚደረግ ዉል ጉዳይ ሕገወጥ ነዉ ሊባል የሚችል አይደለም። ስለሆነም የክልሉ ፍርድ ቤቶች ለግራ ቀኝ ክርክር መነሻ የሆነዉን የቤት ሽያጭ ዉሉን ጉዳይ ሕገ መንግስቱን ስለሚቃረን ሕገ ወጥ ነዉ በማለት መወሰናቸዉም ሆነ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የፀና የቤት ሽያጭ ዉል ነዉ በማለት ዉሉ ሕገ ወጥ ስለሆነ ዋጋ አልባ ነዉ ተብሎ በስር ፍርድ ቤቶች በተሰጠ ዉሳኔ የተፈጸመዉን ስህተት ማረም ሲገባዉ በአብላጫ ድምጽ ዉሳኔ የተሸጠዉ ቤት አዲስ በተመሰረተ ከተማ ዉስጥ እንደሚገኝ በተጠሪ ክስ ላይ ተግለጾ እያለና ይህንን የሚያስተባብል ማስረጃ በተከራካሪ ወገኖችም ሆነ በፍርድ ቤት ትእዛዝ ባልቀረበበት በገጠር የእርሻ መሬት ላይ ቤት ተሰርቶ ከሕግ ዉጭ በሆነ አኳኋን የሽያጭ ዉል እንደተፈጸመ በመቁጠር የቤት ሽያጭ ዉሉ ጉዳይ ከሕግ ዉጭ ነዉ በማለት እንዲፈርስ መወሰኑ መሰረታዊ የሆነ የክርክር አመራርና የሕግ አተገባበር ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ተከታዩን ዉሳኔ ሰጥተናል።

ዉ ሳ ኔ

1. የፀለምቲ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 13079 ላይ በቀን 22/09/2011 ዓ/ም የሰጠው ውሳኔ፣ የሰሜን ምእራብ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 12167 ላይ በቀን 07/10/2011 ዓ/ም የሰጠዉ ትእዛዝ እና የትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር በመ/ቁ 117434 ላይ በቀን 21/01/2012 ዓ/ም የሰጠዉ ዉሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕግ ቁጥ 348/1 መሰረት ተሽረዋል።

2. በግራ ቀኝ መካከል የተደረገዉ የቤት ሽያጭ ዉል የጸና ነዉ በማለት ወስነናል።

3. ግራ ቀኝ በዚህ ችሎት ያወጡትን ወጭ የየራሳቸዉን እንዲችሉ ተወስኗል።

ት እ ዛ ዝ

1. የዚህ ዉሳኔ ግልባጭ ለክልሉ ፍርድ ቤቶች ይተላለፍ።
2. መዝገቡ ተዘግቷል፣ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ም/ቁ